

บทที่ 4

ปัญหาการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้

ในปัจจุบันกระทรวงคมนาคม ยังมิได้ประกาศใช้กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการจำหน่ายรถยนต์ รถพ่วง รถบดถนน และรถแทรกเตอร์ที่จดทะเบียนแล้ว และกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนจำหน่าย อย่างไรก็ตาม ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการร่างกฎกระทรวงดังกล่าว รวมทั้งยังไม่มีสถาบันการเงินแห่งใดที่กำหนดหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อเพื่อรองรับธุรกรรมการจำหน่ายรถยนต์

ในชั้นนี้ผลการศึกษาก็มาจากการวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดการจำหน่ายรถยนต์ โดยแบ่งพิจารณากลุ่มบุคคลที่นำรถยนต์มาจำหน่ายออกเป็น 2 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มแรกเป็นเจ้าของรถยนต์ที่ต้องการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลเพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้ ซึ่งต่อไปผู้เขียนจะเรียกว่า “รถยนต์บ้าน” (Private Use) และกลุ่มที่สองเป็นผู้ประกอบธุรกิจที่มีรถยนต์ไว้ใช้ในการประกอบธุรกิจต้องการระดมทุนเพื่อใช้หมุนเวียนในธุรกิจ (Business Use)

แต่การจำหน่ายรถยนต์ยังขาดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจดทะเบียน การควบคุมข้อสัญญาให้สินเชื่อ และการบังคับจำหน่ายรถยนต์ทำให้ผู้จำหน่ายถูกเอาเปรียบ จึงต้องมีแนวทางหรือกลไกการนำรถยนต์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ เพื่อคุ้มครองและเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้จำหน่ายในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยศึกษาตามร่างกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติรถยนต์และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และแนวคำพิพากษาศาลฎีกา

1. ปัญหาการนำรถยนต์ส่วนบุคคลมาจำหน่ายเป็นประกันการชำระหนี้

รถยนต์ส่วนบุคคลหรือรถยนต์บ้าน (Private Use) คือ รถยนต์ที่บุคคลใช้เพื่อความสะดวกในการเดินทางในชีวิตประจำวัน รถยนต์ประเภทนี้จะเป็นรถยนต์ที่ใช้ในครัวเรือนโดยจะมีทั้งรถยนต์ใหม่และรถยนต์เก่า ซึ่งจะไม่ใช้เพื่อประกอบธุรกิจ โดยแบ่งประเภทการขอสินเชื่อเป็นสองประเภท คือ ประเภทแรกขอสินเชื่อเพื่อซื้อรถยนต์ใหม่ และประเภทที่สองขอสินเชื่อเพื่อการอุปโภคและบริโภคในครัวเรือนโดยนำรถยนต์ส่วนบุคคลของตนเองมาจำหน่ายเป็นประกันการชำระหนี้ แต่เนื่องจากเจ้าของรถยนต์ส่วนบุคคลมักเป็นบุคคลธรรมดา ซึ่งไม่มีอำนาจในการต่อรองทางเศรษฐกิจ อาจถูกเอาเปรียบจากสถาบันการเงิน จึงจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครอง

กรณีการบังคับจำนองและการประเมินราคารถยนต์ มากกว่ากรณีการบังคับจำนองกรณีรถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ

ในปัจจุบันการซื้อรถยนต์ใช้ระบบการเช่าซื้อเป็นหลัก ซึ่งสัญญาเช่าซื้อ คือ สัญญาเช่าบวกกับค้ำประกันว่าจะขายทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ เป็นสัญญาต่างตอบแทนเมื่อผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้เช่าซื้อ ซึ่งค่าเช่าซื้อแท้ที่จริงแล้วคือ ค่าใช้รถยนต์รวมกับราคารถยนต์ ด้วยเหตุนี้สถาบันการเงินจึงนิยมให้สินเชื่อในรูปแบบของสัญญาเช่าซื้อ เนื่องจากกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ยังเป็นของผู้ให้เช่าซื้อ ได้ผลประโยชน์ในรูปแบบของดอกเบี้ยสูงกว่า อีกทั้งผู้เช่าซื้อยังมีหน้าที่ในการชำระภาษีมูลค่าเพิ่มด้วย เนื่องจากการภาษีมูลค่าเพิ่มตามสัญญาเช่าซื้อ ได้มีการคำนวณล่วงหน้ารวมกับค่าเช่าซื้อแล้ว เมื่อพิจารณากรณีดอกเบี้ยรถยนต์ใหม่ จะคิดอัตราดอกเบี้ยอัตราดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นตามยี่ห้อรถยนต์ เงินดาวน์ระยะเวลาการผ่อนชำระ และประเภทรถยนต์ โดยจะมีอัตราดอกเบี้ยอยู่ระหว่าง 2.45 - 4.50 % ต่อปี (โดยมีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Effective Rate)¹ อยู่ระหว่าง 4.66 - 8.36 % ต่อปี)² ดังนั้นหากซื้อรถยนต์ใหม่ในราคา 1,000,000 บาท อัตราดอกเบี้ยรถยนต์ใหม่ 3 % ต่อปี ผ่อนชำระเป็นระยะเวลา 5 ปี จะต้องใช้เงินประมาณ 1,150,000 บาท เนื่องจากคำนวณดอกเบี้ยแบบ Flat Rate³ ทำให้ผู้บริโภคต้องแบกรับภาระดอกเบี้ยอัตราสูง แต่กรณีเจ้าของรถยนต์ต้องการขอสินเชื่อโดยทำสัญญาเช่าซื้อ อัตราดอกเบี้ยกรณีนี้จะเพิ่มขึ้น เพราะความเสี่ยงในกรณีนี้มีสูง สถาบันการเงินต้องประเมินความเสี่ยงการให้สินเชื่อตามยี่ห้อรถยนต์ สภาพรถยนต์ อายุการใช้งานรถยนต์ และประเภทรถยนต์ โดยอัตราดอกเบี้ยจะเริ่มต้นที่ 3.75 - 5.25 % ต่อปี (โดยมีอัตราดอกเบี้ยที่

¹ Effective Rate หรือ “อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง” โดยการคำนวณดอกเบี้ยเป็นการคำนวณแบบลดต้นลดดอก โดยดอกเบี้ยในการผ่อนชำระในแต่ละงวดจะลดลงตามต้นเงินที่ลดลง

² สืบค้นจาก <http://www.thanachartbank.co.th/TbankCMSFrontend/RateTH>

³ Flat Rate เป็นอัตราที่ผู้ให้กู้นิยมใช้ในการโฆษณาสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ โดยเป็นการคำนวณดอกเบี้ยล่วงหน้าตลอดสัญญา (โดยสามารถนำ Flat Rate ไปคูณกับยอดเงินกู้และจำนวนปี เพื่อหาจำนวนดอกเบี้ยทั้งหมดตลอดอายุวงเงิน ค่างวดต่อเดือนจะเท่ากับยอดเงินกู้นับจากจำนวนดอกเบี้ยทั้งหมดหารด้วยจำนวนงวด) เช่น เงินกู้ 1,000,000 บาท ดอกเบี้ย 3% ระยะเวลา 5 ปี ดอกเบี้ยทั้งหมด เท่ากับ 150,000 บาท หรือ $1,000,000 \times 3\% \times 5$ และ ค่างวดต่อเดือน เท่ากับ 19,166 บาท หรือ $(1,000,000 + 150,000) / 60$

แท้จริง (Effective Rate) อยู่ระหว่าง 7.03 - 9.68 % ต่อปี⁴ และในกรณีนี้เจ้าของรถยนต์ต้องโอนรถยนต์ให้กับผู้ให้เช่าซื้อก่อนและกลับมาทำสัญญาเช่าซื้อซึ่งต้องเสียทั้งค่าธรรมเนียมและค่าภาษีเมื่อผ่อนชำระครบแล้วต้องรับโอนรถยนต์คืนจากผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งต้องเสียค่าธรรมเนียมและเสียค่าภาษีอีกครั้งหนึ่ง อันเป็นการซ้ำซ้อนและเพิ่มภาระแก่ผู้บริโภคมาก

เมื่อพิจารณากรณีสัญญากู้เงินและนำรถยนต์มาจำนองเป็นประกันการชำระหนี้ โดยผู้ซื้อกู้เงินเพื่อซื้อรถยนต์ เท่ากับเป็นการซื้อรถยนต์แบบผ่อนส่ง แม้ว่ากรณีการจำนอง สถาบันการเงินจะได้ผลประโยชน์เพียงดอกเบี้ยตามสัญญาเงินกู้ก็ตาม แต่สถาบันการเงินไม่ต้องรับภาระในการชำระภาษีมูลค่าเพิ่มล่วงหน้าเหมือนสัญญาเช่าซื้อ เนื่องจากการชำระภาษีมูลค่าเพิ่มตามสัญญาเงินกู้จะชำระต่อเมื่อมีการชำระหนี้ และการคำนวณดอกเบี้ยจำนอง สถาบันการเงินใช้วิธีการคำนวณดอกเบี้ยแบบ Effective Rate โดยสถาบันการเงินจะประกาศอัตราดอกเบี้ยที่เรียกว่า Minimum Loan Rate (MLR)⁵ ซึ่งปัจจุบันอยู่ประมาณ 5.85 - 7.00 % ต่อปี⁶ แล้วแต่สถาบันการเงิน ดังนั้น หากซื้อรถยนต์ใหม่ในราคา 1,000,000 บาท ดอกเบี้ยในอัตรา 5.85 % ผ่อนชำระ 5 ปี ซึ่งจะเสียดอกเบี้ยประมาณ 155,000 บาท เท่านั้น โดยการคำนวณดอกเบี้ยจะคำนวณดอกเบี้ยเป็นรายงวดซึ่งดอกเบี้ยจะลดลงตามต้นเงินที่ลดลงทำให้ผู้กู้มีภาระที่ต้องชำระดอกเบี้ยลดลง และค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนจำนองจะน้อยกว่าเมื่อเจ้าของรถยนต์รับโอนกรรมสิทธิ์มาแล้วและจดทะเบียนจำนองต่อนายทะเบียนกรมการขนส่งทางบก เมื่อผ่อนชำระครบถ้วน เพียงแค่แจ้งต่อนายทะเบียนเพื่อปลดจำนองเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบกรณีการทำสัญญาเช่าซื้อและการทำสัญญากู้โดยจำนองรถยนต์เป็นประกันการชำระหนี้ เห็นได้ว่าการยืมรถยนต์ใหม่ การจำนองรถยนต์กรรมสิทธิ์เป็นของผู้จำนองย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้จำนองในการชำระหนี้แก่สถาบันการเงิน และผู้จำนองจะมีความรู้สึกรู้ว่าต้อง

⁴ เพิ่งอ้าง.

⁵ Minimum Loan Rates หรือ MLR คืออัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้ขั้นต่ำ หรือ อัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำที่ทางสถาบันการเงินปล่อยเงินกู้ และอัตราดอกเบี้ยนี้จะเปลี่ยนแปลงตามเวลาขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ หรือนโยบายรัฐบาล โดยมีธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ควบคุมการกำหนดอัตราดอกเบี้ยดังกล่าว ซึ่งจุดประสงค์เพื่อกำหนดดอกเบี้ยที่จะปล่อยกู้ขั้นต่ำควรจะเป็นเท่าใดในเวลานั้น

⁶ สืบค้นจาก http://www.bot.or.th/thai/statistics/financialmarkets/interestrate/application/interest_rate/IN_Rate.aspx.

ดูแลและรักษาเนื่องจากรถยนต์เป็นของตนเอง ประกอบกับวัตถุประสงค์ของการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินคือ ดอกเบี้ย การที่ดอกเบี้ยจำนองกรณีรถยนต์ใหม่จะสูงกว่าการทำสัญญาเช่าซื้อ ย่อมจูงใจให้สถาบันการเงินให้สินเชื่อแก่ผู้กู้ ส่วนกรณีรถยนต์ใช้แล้วแม้ว่าดอกเบี้ยของรถยนต์ใช้แล้วจะต่ำกว่าการทำสัญญาเช่าซื้อ และในทางปฏิบัติสถาบันเงินมีหลักเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่ออยู่แล้วก่อนให้สินเชื่อสถาบันการเงินย่อมต้องประเมินสภาพรถยนต์เพื่อพิจารณาความเสี่ยง หากรถยนต์มีสภาพดีก็สามารถใช้เป็นหลักประกันในวงเงินที่สูงได้ดีกว่ารถยนต์สภาพไม่ดี โดยปกติสถาบันการเงินจะพิจารณาให้สินเชื่อไม่เกิน 80 % ของราคาประเมินทรัพย์สินหลักประกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละสถาบันการเงิน และทั้งกรณีซื้อรถยนต์ใหม่และขอสินเชื่อโดยใช้รถยนต์จำนองเป็นประกันการชำระหนี้ หากมีกระบวนการบังคับจำนองที่รวดเร็วกว่าที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเหมาะสมกับรถยนต์ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ ย่อมจูงใจให้สถาบันการเงินให้สินเชื่อเช่นกัน

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายเกี่ยวกับการจำนองรถยนต์ส่วนบุคคลในปัจจุบัน ยังมิได้กำหนดมาตรการรองรับ และเอื้อให้การจำนองรถยนต์สามารถพัฒนาเป็นหลักประกันแห่งหนึ่งที่มีประสิทธิภาพได้ โดยมีข้อจำกัด 3 ประการ ดังนี้

1.1 ปัญหาการจำนองไม่มีผลบังคับและการอ้างสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์เดียวกัน

ด้วยเหตุว่าระบบการโอนกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ไม่มีการตรวจสอบและรับรองความเป็นเจ้าของที่แท้จริง ดังเช่นกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่นอกจากจะมีการจดทะเบียนรถยนต์แล้ว ยังมีการออกหนังสือรับรองกรรมสิทธิ์รถยนต์ (Certificate of Title) ให้แก่เจ้าของรถยนต์ ซึ่งหนังสือรับรองกรรมสิทธิ์เป็นการรับรองถึงการเป็นเจ้าของรถยนต์ โดยทั่วไปหนังสือรับรองกรรมสิทธิ์จะมีรายละเอียดต่างๆ ได้แก่ ชื่อและที่อยู่ของเจ้าของกรรมสิทธิ์ ตัวเลขระยะทางวิ่งที่มิเตอร์วัดได้ขณะที่มีการเปลี่ยนเจ้าของครั้งสุดท้าย วันที่ออกหนังสือ รายละเอียดของตัวรถยนต์ ชื่อและที่อยู่ของผู้มีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินเพื่อชำระหนี้(ถ้ามี)⁷ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายไทย เนื่องจากการโอนกรรมสิทธิ์ในรถยนต์สามารถกระทำได้ด้วยการส่งมอบการครอบครอง

⁷ จันทน์ บุญพจนสุนทร , “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำรถยนต์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2548) , น. 88.

โดยมีจำต้องจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อในสมุดทะเบียนรถยนต์แต่อย่างใด⁸ จึงอาจเกิดปัญหาว่ากรณีผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของที่แท้จริงจะนำรถยนต์มาจำนองกับสถาบันการเงิน และการที่กฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานให้ผู้มีชื่อเป็นเจ้าของในทะเบียนรถยนต์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์นั้น ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างเด็ดขาด เนื่องจากมิใช่ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด สามารถพิสูจน์หักล้างโดยเจ้าของที่แท้จริงที่รับโอนรถยนต์มาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน ซึ่งในกรณีของผู้รับจำนองหากเจ้าของที่แท้จริงมาติดตามเอารถยนต์คืน ผู้รับจำนองไม่สามารถกล่าวอ้างความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1303 ได้ ทำได้แต่เพียงกล่าวอ้างความคุ้มครองตามข้อสันนิษฐานเบื้องต้นตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 17/1 วรรคสอง ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้มีชื่อในสมุดทะเบียนรถยนต์เป็นเจ้าของรถยนต์ เนื่องจากมิใช่การกล่าวอ้างเอากรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์อันเดียวกัน ซึ่งผลในทางกฎหมายจะตรงกันข้ามกับกรณีการเช่าซื้อที่ผู้ให้เช่าซื้อในกรณีรับซื้อรถยนต์จากผู้มีชื่อในทะเบียน โดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน หากเจ้าของรถยนต์ที่แท้จริงมาติดตามเอาคืน ย่อมสามารถกล่าวอ้างเพื่อได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 1303 ได้ ว่าตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน แม้ว่าจะรับโอนมาจากผู้ที่มีชื่อเจ้าของรถยนต์ก็ตาม เนื่องจากกรณีการเช่าซื้อรถยนต์เมื่อผู้ให้เช่าซื้อได้ซื้อรถยนต์จากผู้มีชื่อในทะเบียน โดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน เป็นการอ้างถึงกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์เดียวกันต่างจากกรณีผู้รับจำนองมิได้เป็นการอ้างเรื่องกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์เดียวกันหากแต่เป็นการอ้างสิทธิเหนือทรัพย์สินเท่านั้นเอง

โดยในประเด็นนี้ ในการพิจารณาชั้นรับหลักการ นายสรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมในขณะนั้น อภิปรายเสนอให้ควรมีการแก้ไขระบบการโอนกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ เพื่อป้องกันกรณีผู้จำนองไม่ใช่เจ้าของรถยนต์ แต่นายสมชาย สกุลสุวรรณ์ อภิปรายเสนอให้เป็นเรื่องที่สถาบันการเงินรับภาระในการพิจารณาและตรวจสอบเจ้าของรถยนต์เอง เพราะมีศักยภาพที่จะดำเนินการตรวจสอบได้เป็นอย่างดี

กรณีดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า หากพิจารณาในด้านของสถาบันการเงินแล้ว จะเห็นว่ากรณีเช่าซื้อรถยนต์ กรรมสิทธิ์ในรถยนต์เป็นของผู้ให้เช่าซื้อ เนื่องจากผู้ให้เช่าซื้อได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในรถยนต์มาโดยสุจริต และเสียค่าตอบแทน ผู้ให้เช่าซื้อย่อมสามารถกล่าวอ้างเพื่อได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 1303 ได้ หากเจ้าของรถยนต์ที่แท้จริงมาติดตามเอาคืนย่อมได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1303 นอกจากนี้ การให้

⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 6080/2540

สถาบันการเงินรับภาระในการตรวจสอบเจ้าของรถยนต์ก่อนรับจำนองนั้น ย่อมเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายและความเสี่ยงให้กับสถาบันการเงินที่จะต้องใช้เวลาในการตรวจสอบกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงว่าเป็นของผู้ใด เนื่องจากการซื้อขายรถยนต์ในทางปฏิบัติสามารถโอนขาย ส่งมอบรถยนต์กันโดยไม่ได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ต่อกรมการขนส่ง กรณีจึงเป็นการยากที่จะตรวจสอบเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ที่แท้จริงภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นต้นทุนในการประกอบธุรกิจ ที่ผู้รับจำนองจะต้องผลักดันภาระค่าใช้จ่าย และความเสี่ยงในการประกอบธุรกิจให้กับผู้กู้ ซึ่งเป็นเจ้าของรถยนต์ในรูปแบบของค่าธรรมเนียมและดอกเบี้ยในอัตราสูง ในที่สุดการจำนองรถยนต์ก็ไม่สามารถบรรเทาภาระให้กับผู้กู้ซึ่งเป็นผู้บริโภคได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม ผลจากการศึกษาร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการจำนองรถยนต์ รถพ่วง รถบดถนน และรถแทรกเตอร์ที่จดทะเบียนแล้ว และกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนจำนอง พบว่าไม่มีการกำหนดมาตรการใดรองรับปัญหานี้ มีแต่เพียงกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการจำนอง กำหนดให้การจดทะเบียนจำนองและการดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับการจำนองรถให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียน ณ สำนักมาตรฐานงานทะเบียนและภาษีรถ สำนักงานขนส่งเขตพื้นที่ สำนักงานขนส่งจังหวัด หรือสำนักงานขนส่งจังหวัดสาขา ที่รถนั้นอยู่ในความรับผิดชอบ แล้วแต่กรณี หรือตามสถานที่ที่กรมการขนส่งทางบกกำหนด รวมทั้งกำหนดแบบและวิธีการจำนอง ให้ทำสัญญาตามแบบที่กรมการขนส่งทางบกกำหนดจำนวนสามฉบับโดยมีข้อความถูกต้องตรงกันพร้อมทั้งลายมือชื่อผู้จำนองและผู้รับจำนอง กำหนดให้การใด ๆ ที่มีผลเปลี่ยนแปลงจำนอง การเปลี่ยนแปลงหนี้จำนอง การไถ่ถอนจำนอง และการดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจำนอง ต้องทำตามแบบที่กรมการขนส่งทางบกกำหนด และกำหนดค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนจำนอง แต่มีมาตรการสำคัญ คือ การห้ามย้ายรถยนต์ที่จำนอง หรือนำรถไปใช้นอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวหรือตลอดไป เว้นแต่ต้องดำเนินการจดทะเบียนไถ่ถอนจำนองให้แล้วเสร็จก่อน แต่มาตรการนี้อาจไม่มีสภาพบังคับ เนื่องจากไม่มีบทกำหนดโทษกรณีที่มีการฝ่าฝืนกระทำการดังกล่าวลงไป

จากการศึกษา ผู้เขียนพบว่า แม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติตามกฎหมายใดที่บัญญัติให้มีการออกหนังสือรับรองกรรมสิทธิ์รถยนต์เช่นเดียวกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสังหาริมทรัพย์ประเภทอื่นๆ ที่สามารถจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ได้ตามกฎหมาย เช่น การจดทะเบียนสัตว์พาหนะตามพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ที่กำหนดหลักเกณฑ์ให้สัตว์พาหนะเมื่อมีคุณสมบัติตามที่กำหนดต้องนำสัตว์พาหนะไปขอจดทะเบียน

ต่อนายทะเบียน⁹ หรือ การจดทะเบียนเครื่องจักรตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514 ที่กำหนดให้เครื่องจักรที่จดทะเบียนแล้วสามารถจำนองได้ตามกฎหมาย¹⁰ เป็นต้น

อีกทั้งการกำหนดให้ทะเบียนรถยนต์เป็นทะเบียนกรรมสิทธิ์เป็นหลักฐานแสดงกรรมสิทธิ์ของผู้เป็นเจ้าของรถยนต์ในการใช้ยื่นต่อบุคคลภายนอก การกระทำนิติกรรมใดๆ ต้องกระทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อเป็นการเปิดเผยต่อบุคคลภายนอกให้ทราบถึงสถานะปัจจุบันและกรรมสิทธิ์เกี่ยวกับรถยนต์คันนั้นๆ เพื่อให้บุคคลภายนอกสามารถตรวจสอบได้ว่าสิทธิของบุคคลใดผูกพันกับรถยนต์คันที่นำมาจำนองบ้าง เพื่อป้องกันการหลอกลวงและฉ้อฉลต่างๆ เพราะหากซื้อขายกับบุคคลที่ไม่ได้มีกรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันที่ซื้อขายแล้ว ผู้ซื้อย่อมไม่ได้กรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันดังกล่าวด้วย ตามหลัก “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” แต่หากบุคคลที่โอนให้เป็นผู้มีชื่อในทะเบียนในฐานะที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ถึงแม้ว่าจะมิได้เป็นเจ้าของที่แท้จริงก็ตาม กฎหมายก็ให้ความคุ้มครองไว้ ตามมาตรา 1299 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งวิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการสำคัญของการนำทรัพย์สินเหล่านี้มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ด้วยวิธีการจำนอง ที่ต้องมีการจดทะเบียนจำนองกับพนักงานเจ้าหน้าที่โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จำนองให้แก่ผู้รับจำนอง เนื่องจากหลักฐานทางทะเบียนเหล่านี้จะ

⁹ พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 มาตรา 8 “เมื่อสัตว์พาหนะดังต่อไปนี้ คือ

- (1) ช้างมีอายุย่างเข้าปีที่แปด
- (2) สัตว์อื่นนอกจากโคตัวเมียมีอายุย่างเข้าปีที่หก
- (3) สัตว์ใดได้ใช้ขับขีลากเข็นหรือใช้งานแล้ว
- (4) สัตว์ใดที่มีอายุย่างเข้าปีที่สี่ เมื่อนำออกนอกราชอาณาจักร
- (5) โคตัวเมียมีอายุย่างเข้าปีที่หก เมื่อจะทำการโอนกรรมสิทธิ์ เว้นแต่ ในกรณีรับมรดก

ให้เจ้าของหรือตัวแทนพร้อมด้วยผู้ใหญ่บ้านหรือพยาน ในกรณีที่ไม่มี ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ใหญ่บ้านไปด้วยไม่ได้ นำสัตว์นั้นไปขอจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณ จากนายทะเบียนท้องที่ที่สัตว์นั้นอยู่ภายในกำหนดดังต่อไปนี้ เว้นแต่...”

¹⁰ พระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514 มาตรา 5 “เครื่องจักรใดเมื่อได้จดทะเบียนกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ให้ถือว่าเป็นสิ่งหามทรัพย์ที่อาจจำนองได้ตามมาตรา 703 (4) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้นำบทบัญญัติมาตรา 1299 มาตรา 1300 และมาตรา 1301 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

เป็นสิ่งที่แสดงถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาโดยไม่จำเป็นต้องมีการส่งมอบการครอบครองในทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันนั้น ทำให้ผู้จำนองสามารถใช้ประโยชน์ในรถยนต์ได้ต่อไป

เนื่องจากรถยนต์เป็นสิ่งหาทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ซึ่งสามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยวิธีการจำนำได้เช่นกัน จึงอาจเกิดปัญหาโต้แย้งระหว่างสิทธิของผู้รับจำนำกับผู้รับจำนอง กล่าวคือ หากนำรถยนต์ไปทำสัญญาจำนำก็มีการแสดงออกซึ่งสิทธิโดยการครอบครองตามมาตรา 747 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือนำรถยนต์ไปทำสัญญาจำนองต้องทำเป็นหนังสือและแจ้งจดทะเบียนจำนองต่อนายทะเบียน ตามมาตรา 17/1 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 การแสดงสิทธิแสดงออกโดยทางทะเบียน ลำพังแต่เจ้าหนี้ได้ปฏิบัติตามการแสดงออกซึ่งทรัพย์สินเพียงอย่างเดียวไม่นับเพียงพอ เนื่องจากหลักการแสดงออกซึ่งทรัพย์สินของสัญญาจำนำและสัญญาจำนองแตกต่างกัน ซึ่งการแสดงออกซึ่งสิทธินั้นมีผลเพียงให้ผู้รับจำนำหรือผู้รับจำนองมีสิทธิดีกว่าเจ้าหนี้สามัญที่ไม่มีหลักประกันหรือเจ้าหนี้บุริมสิทธิบางประเภทเท่านั้น แต่ไม่ได้ให้คำตอบว่า เมื่อสิทธิของผู้รับจำนำและผู้รับจำนองขัดกันจะมีผลอย่างไร ดังนั้น การพิจารณาถึงสิทธิของผู้รับจำนำหรือผู้รับจำนองว่าฝ่ายใดมีสิทธิดีกว่านั้น ต้องพิจารณาว่าทั้งผู้รับจำนำและผู้รับจำนองต้องปฏิบัติตามหลักการแสดงออกซึ่งทรัพย์สินเสียก่อน หลังจากนั้นจึงมาพิจารณาตามหลักผู้ใดมาก่อนมีสิทธิดีกว่า และเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาการโต้แย้งสิทธิระหว่างผู้รับจำนองและผู้รับจำนำ ควรกำหนดว่าหากลูกหนี้ได้นำรถยนต์ไปประกันการชำระหนี้โดยการจำนองแล้ว ไม่สามารถนำรถยนต์ไปประกันการชำระหนี้ด้วยวิธีการจำนำได้อีก

การกำหนดให้ทะเบียนรถยนต์เป็นทะเบียนกรรมสิทธิ์อาจมีปัญหาว่าการซื้อขายรถยนต์ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการซื้อขายสิ่งหาทรัพย์สินโดยทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 หรือไม่ ปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่าในปัจจุบันการซื้อขายรถยนต์เพียงตกลงซื้อขายกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ ย่อมโอนไปยังผู้ซื้อแล้วโดยอัตโนมัติโดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อในสมุดทะเบียนรถยนต์แต่อย่างใด ซึ่งทำให้สมุดทะเบียนรถยนต์เป็นเพียงเครื่องมือควบคุมการใช้รถและเสียภาษีประจำปีเท่านั้น แต่เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2551 โดยเพิ่มเติมมาตรา 17/1 ทำให้รถยนต์เป็นสิ่งหาทรัพย์สินที่สามารถนำมาจำนองประกันการชำระหนี้ได้ ฉะนั้น การกำหนดให้การซื้อขายรถยนต์ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่มิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการซื้อขายสิ่งหาทรัพย์สินแต่อย่างใด ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับการซื้อขายสิ่งหาทรัพย์สินที่สามารถนำมาจำนองได้ชนิดอื่นๆ เช่น เรือที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพน และ สัตว์พาหนะ นอกจากนี้รัฐมีกรมการขนส่งทางบกเป็นนายทะเบียนผู้ควบคุมการใช้รถยนต์อยู่แล้ว

การกำหนดให้ทะเบียนรถยนต์เป็นทะเบียนกรรมสิทธิ์จะไม่ใช่การเพิ่มภาระให้แก่รัฐเพิ่มขึ้น เนื่องจากรถยนต์ทุกคันต้องจดทะเบียนเพื่อเสียภาษีประจำปี และมีการตรวจสอบสภาพรถยนต์ ก่อนการเสียภาษีประจำปีอยู่แล้ว ซึ่งต่างจากการจดทะเบียนเครื่องจักรที่ต้องจัดตั้งสำนักงาน ทะเบียนเครื่องจักรขึ้นใหม่ และมีขั้นตอนการจดทะเบียนเครื่องจักรที่มากกว่าการจดทะเบียนรถยนต์ เช่น การประกาศหลังจากมีการตรวจเครื่องจักรเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกคัดค้าน ภายใน 30 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่นานและทำให้เป็นอุปสรรคในการจดทะเบียน อีกทั้งการจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ยังเป็นการช่วยให้รัฐมีรายได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการโอนรถยนต์เพิ่มขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันการซื้อขายรถยนต์โดยผู้ประกอบการขายรถยนต์มือสอง มักจะให้ผู้ขายรถยนต์ลงนามในชุดโอนทะเบียนรถยนต์หรือที่เรียกว่า “โอนลอย” ไว้ก่อน โดยไม่ชื่อในสมุดคู่มือจดทะเบียนเป็นชื่อผู้ประกอบการก่อน อันเป็นการหลีกเลี่ยงการเสียค่าธรรมเนียมการโอนรถยนต์ให้แก่รัฐ

จากปัญหาทั้งหมดข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอหลักเกณฑ์ในการควบคุมรถยนต์ ซึ่งแต่เดิมการจดทะเบียนรถยนต์มีเจตนารมณ์เพื่อการควบคุมและจัดระเบียบเกี่ยวกับรถยนต์ โดยเพียงเพื่อให้ทราบว่าบุคคลใดเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองรถยนต์ และบังคับให้บุคคลดังกล่าวต้องเสียภาษีรถยนต์ประจำปีให้แก่รัฐเท่านั้น แต่ในปัจจุบันจากปัญหากรณีการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือสิ่งหามทรัพย์เดียวกันและเพื่อให้รถยนต์ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่มีความสำคัญและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงในปัจจุบัน การให้คู่มือจดทะเบียนรถยนต์เป็นเอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิ อันมีผลให้การจดทะเบียนรถยนต์เป็นทะเบียนกรรมสิทธิ์ เพื่อเป็นหลักฐานในการจดทะเบียนการจำนองต่อนายทะเบียน คือ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2551 บทบัญญัติในปัจจุบันในมาตรา 17/1 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้มีชื่อเป็นเจ้าของในทะเบียนรถยนต์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์” โดยแก้ไข “ผู้มีชื่อเป็นเจ้าของในทะเบียนรถยนต์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์” และเพิ่มเติม มาตรา 17/1 วรรคสี่ โดยบัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติมาตรา 1299 มาตรา 1300 และมาตรา 1301 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ดังนั้น จึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่า เมื่อกฎหมายยังไม่มีมาตรการคุ้มครองในกรณีความเสียหายจากการจำนองอาจไม่มีผลบังคับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้สถาบันการเงินรับภาระในการตรวจสอบเจ้าของรถยนต์ก่อนรับจำนอง นั้น ย่อมเป็นการสร้างความเสี่ยงและเพิ่มต้นทุนในการรับจำนองให้กับสถาบันการเงินอยู่ในตัว ซึ่งในที่สุดความเสียหายดังกล่าวก็จะผ่องถ่ายไปเป็นภาระให้กับผู้บริโภคซึ่งเป็นเจ้าของรถยนต์ในรูปแบบของค่าธรรมเนียมและดอกเบี้ยในอัตราสูง เป็นผล

ให้สถาบันการเงินไม่กล้าจะรับความเสี่ยงในการจำนองรถยนต์และไม่เป็นที่ยอมรับในบรรดาสถาบันการเงิน อันจะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคที่ไม่สามารถนำรถยนต์ของตนเองเพื่อขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ในรูปแบบของการจำนองรถยนต์เพื่อให้ใช้รถยนต์เป็นการประกันการชำระหนี้ โดยไม่ต้องส่งมอบรถยนต์ เพื่อให้ผู้บริโภคได้ใช้รถยนต์ในการประกอบธุรกิจและสามารถชำระหนี้ให้แก่สถาบันการเงินได้

1.2 ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับคดี

เนื่องจากการจำนองรถยนต์ตามกฎหมายไทยไม่ได้มีบทบัญญัติวิธีการนำสังหาริมทรัพย์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบการครอบครองให้แก่เจ้าหนี้ ตาม Article 9 (Secured Transactions) ของ Uniform Commercial Code (UCC) ของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ การใช้ทรัพย์สินทุกชนิดรวมถึงสินค้าและสิทธิเรียกร้องเป็นประกันการชำระหนี้ โดยที่เจ้าหนี้ไม่ต้องครอบครองทรัพย์สินหลักประกันดังกล่าว ตามหลักกฎหมาย Floating Charge ของประเทศอังกฤษ แต่ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2551 มาตรา 17/1 “กำหนดให้รถยนต์ รถพ่วง รถบดถนน และรถแทรกเตอร์ ที่จดทะเบียนแล้ว เป็นทรัพย์สินประเภทที่จำนองเป็นประกันหนี้ได้ตามกฎหมาย” เท่านั้น ไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายที่เป็นวิธีการอุดช่องว่างของกฎหมายซึ่งใช้ระบบกฎหมาย Common Law ดังเช่น Article 9 (Secured Transactions) Uniform Commercial Code (UCC) ของประเทศสหรัฐอเมริกา และหลักกฎหมาย Floating Charge ของประเทศอังกฤษ ดังนั้น ปัญหาในการบังคับคดีจากการศึกษานี้จึงต้องศึกษาจากกฎหมายไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ การบังคับจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากการศึกษาพบว่า มีปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในกรณีดังนี้

1.2.1 ปัญหาการบอกกล่าวบังคับจำนองแก่ผู้จำนอง หรือ ผู้รับโอนทรัพย์สินจำนอง

การบังคับคดีกรณีการจำนองรถยนต์ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ต้องดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมาย ดังนี้

(1) การบอกกล่าวบังคับจำนองแก่ลูกหนี้ผู้จำนอง ตามมาตรา 728 กล่าวคือ ต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในระยะเวลาอันสมควร

จากการศึกษาพบว่า การบอกกล่าวบังคับจำนอง ตามมาตรา 728 นั้น มีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่า การบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในระยะเวลาอันสมควร โดยระยะเวลา

พอสมควรแค่ไหนเพียงใดและมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร การบอกกล่าวบังคับจำนองตามมาตรา 728 เป็นการแสดงเจตนาของผู้รับจำนองที่ต้องการจะบังคับคดีกับทรัพย์สินจำนอง ต้องมีกำหนดเวลาให้ชำระหนี้ในคำบอกกล่าวบังคับจำนอง ถ้าดำเนินการบอกกล่าวโดยไม่ถูกต้องก็ยังไม่สามารถฟ้องบังคับจำนองได้ โดยการบอกกล่าวต้องทำเป็นหนังสือ หรือจดหมาย หรือ เขียนไว้ในนามบัตร¹¹ หรือ มอบอำนาจให้บุคคลอื่นมีหนังสือบังคับจำนองก็ได้¹² ในหนังสือจะต้องมีข้อความให้ลูกหนี้หรือผู้จำนองชำระหนี้ และต้องมีกำหนดระยะเวลาแน่นอน มิใช่บอกกล่าวเพียงแต่ให้ชำระหนี้โดยเร็วที่สุด กรณีเป็นการบอกกล่าวบังคับจำนองที่ไม่ชอบ¹³ ซึ่งระยะเวลาอันสมควรต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป เช่น พิจารณาจากจำนวนเงินที่ค้างชำระว่ามากน้อยเพียงใด ใจที่บอกกล่าวบังคับจำนองไปยังจำเลยให้ชำระหนี้จำนวน 9,800,000 บาท ภายใน 30 วัน เป็นระยะเวลาอันสมควร¹⁴ หรือความยากง่ายของการรวบรวมเงินมาชำระหนี้และพฤติการณ์ที่เคยปฏิบัติต่อกัน เว้นแต่การบอกกล่าวบังคับจำนองกับผู้รับโอน ซึ่งตามมาตรา 735 กฎหมายกำหนดให้ต้องมีจดหมายบอกกล่าวแก่ผู้รับโอนล่วงหน้า 1 เดือน

ผู้เขียนเห็นว่า ในการคุ้มครองผู้จำนองไม่ว่าจะเป็นกรณีการขอสินเชื่อเพื่อซื้อรถยนต์ หรือการนำรถยนต์มาจำนองเป็นหลักประกันในการขอสินเชื่อก็ตาม การพิจารณาระยะเวลาอันสมควรในการบอกกล่าวบังคับจำนองนั้นควรจะมีกำหนดระยะเวลาแน่นอน เพื่อเป็นข้อกำหนดให้สถาบันการเงินปฏิบัติตามเพื่อป้องกันปัญหาการโต้เถียงเรื่องความสมควรของระยะเวลาการบอกกล่าวบังคับจำนองหรือไม่

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกรณีสั่งซื้อรถยนต์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574¹⁵ ให้สิทธิผู้ให้เข้าซื้อบอกเลิกสัญญาเข้าซื้อได้ในกรณีที่ผู้เข้าซื้อไม่ใช้เงิน 2 คราวติดๆ กัน และประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่องให้ธุรกิจเข้าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็น

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 580/2507

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1657/2550

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1608/2506

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7630/2540

¹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 “ในกรณีที่ผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติดๆ กัน หรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นสาระสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้”

ธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2543 ข้อ 3(4)¹⁶ ให้สิทธิผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้เมื่อ ผู้เช่าซื้อผิดนัด 3 งวดติดๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ชำระค่าเช่าซื้อที่ยังค้างชำระ ภายในเวลาอย่างน้อย 30 วัน จะเห็นได้ว่าประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาฉบับดังกล่าว ให้ความสำคัญคุ้มครองผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นผู้บริโภคมากกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้

ผู้เขียนเห็นว่าแนวทางการคุ้มครองผู้จำนอง ควรออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจการจำนองรถยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ.... และกำหนดหลักเกณฑ์ ในการควบคุมสัญญาจำนองรถยนต์ของสถาบันการเงิน โดยกำหนดให้

“ เมื่อจะบังคับจำนองนั้น ผู้รับจำนองต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ก่อนว่า ให้ชำระหนี้ภายในเวลาอย่างน้อย 30 วัน ซึ่งกำหนดให้ในคำบอกกล่าวนั้นถ้าและลูกหนี้จะเลยเสีย ไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้รับจำนองจะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้พิพากษาสั่งให้ยึดทรัพย์สินซึ่ง จำนองและให้ขายทอดตลาดก็ได้

การส่งจดหมายบอกกล่าวนั้น ให้ทำโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ”

(2) การบอกกล่าวบังคับจำนองแก่ผู้รับโอนทรัพย์จำนอง ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 735 ซึ่งกฎหมายบังคับให้ต้องมีการบอกกล่าวบังคับจำนองแก่ผู้รับโอนทรัพย์ จำนองล่วงหน้าอย่างน้อยก่อนหนึ่งเดือน แล้วจึงจะฟ้องบังคับจำนองได้

จากการศึกษาพบว่า การบอกกล่าวบังคับจำนองแก่ผู้รับโอนทรัพย์จำนอง ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 735 ก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้า และไม่มี ประสิทธิภาพในการบังคับจำนอง กล่าวคือ เมื่อผู้จำนองหรือผู้รับโอนทรัพย์จำนองได้รับหนังสือ บอกกล่าวบังคับจำนองโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว แต่กลับโอนทรัพย์จำนองต่อไปให้ บุคคลภายนอก เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกฟ้องบังคับจำนอง หรือ ประวิงเวลาในการบังคับคดี และเมื่อ ศาลมีคำพิพากษาคำพิพากษาผูกพันเฉพาะคู่ความในคดีเท่านั้น คำพิพากษาไม่มีผลผูกพัน ผู้รับโอนซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 วรรค สอง การกระทำได้กล่าวเป็นการประวิงเวลาในการดำเนินคดีชั้นบังคับคดีกับลูกหนี้ ทำให้การ บังคับจำนองมีความล่าช้า เจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับยึดรถยนต์ออกขายทอดตลาดได้อัน เนื่องมาจากกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ที่จำนองได้มีการโอนกรรมสิทธิ์ไปยังบุคคลภายนอก ซึ่งเจ้าหนี้ ผู้รับจำนองจะต้องบอกกล่าวบังคับจำนองแก่ผู้รับโอนทรัพย์จำนองคนใหม่ ฉะนั้นการที่ผู้ร้อง

¹⁶ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และ รถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2543 , อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 133.

ซื้อที่ดินพิพาทซึ่งติดจำนองกับโจทก์มาจาก ด. จึงเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 735 และ ปรากฏว่าผู้รับโอนทรัพย์สินจำนองมาก่อนฟ้องคดีการที่โจทก์บอกกล่าวบังคับจำนองไปยังผู้ร้องโดยมิได้ฟ้องผู้ร้องเป็นจำเลยด้วยนั้น มิใช่การบังคับจำนองที่ถูกต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 728 เมื่อผู้ร้องไม่ใช่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาโจทก์จึงยังไม่มีสิทธิยึดที่ดินของผู้ร้องได้¹⁷ หรือ ในกรณีเจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้รับจำนองประสงค์จะฟ้องบังคับจำนอง กฎหมายบังคับให้เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้จำนองซึ่งเป็นลูกหนี้และต้องกำหนดเวลาอันสมควร เพื่อให้โอกาสผู้จำนองชำระหนี้จำนอง การบอกกล่าวจึงเป็นเงื่อนไขที่ผู้รับจำนองจะต้องกระทำให้ถูกต้องก่อนจึงจะฟ้องบังคับจำนองได้ การบอกกล่าวดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาที่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนาซึ่งกฎหมายกำหนดคือผู้จำนอง ฉะนั้น เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ส.ผู้จำนองถึงแก่กรรมก่อนโจทก์มีหนังสือบอกกล่าว แม้จะมีผู้อื่นรับหนังสือนั้นไว้ก็ถือไม่ได้ว่าเป็นการบอกกล่าวบังคับจำนองที่ชอบด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 728 เมื่อ ส. ผู้จำนองถึงแก่กรรม มรดกวมตลอดถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบย่อมตกทอดแก่ทายาทของ ส. ถ้ามีผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองแล้ว หากโจทก์ประสงค์จะบังคับจำนองต้องมีเจตนาบอกกล่าวแก่ผู้รับโอนล่วงหน้า 1 เดือนก่อน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 735 ถ้ายังไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนอง แต่ ส. ผู้จำนองมีทายาทหรือผู้จัดการมรดก โจทก์ต้องบอกกล่าวเป็นเจตนาหรือหนังสือล่วงหน้าอย่างน้อย 1 เดือนแก่บุคคลดังกล่าวซึ่งเป็นเสมือนผู้รับโอนทรัพย์สินที่จำนองจึงจะฟ้องบังคับจำนองได้ เมื่อโจทก์มิได้บอกกล่าวบังคับจำนองแก่จำเลยซึ่งเป็นทายาทผู้จำนองก่อนฟ้อง และการที่โจทก์ฟ้องจำเลยถือไม่ได้ว่าเป็นการบอกกล่าวบังคับจำนองตามกฎหมาย โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องบังคับจำนอง¹⁸

จากกรณีประเด็นปัญหา ผู้จำนอง หรือผู้รับโอนทรัพย์สินจำนองไม่สุจริต หรือหลีกเลี่ยงการถูกฟ้องบังคับจำนองจึงทำการโอนทรัพย์สินจำนองให้กับบุคคลภายนอกต่อไปเรื่อยๆ ซึ่งถ้าผู้รับจำนองจะต้องดำเนินการบอกกล่าวบังคับจำนองไปยังบุคคลภายนอกผู้รับโอนทรัพย์สินจำนองรายใหม่ก่อนฟ้องคดี 1 เดือน ก็อาจจะเกิดปัญหาไม่สามารถนับระยะเวลาที่ครบ 1 เดือนตามบทบัญญัติมาตรา 735 ที่กำหนดให้ผู้รับจำนองต้องบอกกล่าวบังคับจำนองไปยังผู้รับโอนอย่างน้อย 1 เดือน จึงจะฟ้องบังคับจำนองได้โดยชอบด้วยกฎหมาย จากกรณีปัญหานี้ส่งผลกระทบให้ผู้รับจำนองไม่อาจฟ้องบังคับจำนองได้ เมื่อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเจ้าหนี้

¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 288/2537

¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5553/2542

ผู้รับจำนองไม่อาจดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นการเพิกถอนการซื้อฉล หรือ การดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ โดยมีเหตุผลดังนี้

(1) การเพิกถอนการซื้อฉล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237¹⁹ วางหลักเกณฑ์ให้เจ้าหนี้สามารถร้องขอให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมที่ลูกหนี้ได้กระทำลงทั้งรู้อยู่ว่าจะเป็นทางให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ กล่าวคือการฟ้องขอให้เพิกถอนการซื้อฉล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 เป็นการให้สิทธิเจ้าหนี้ที่จะสงวนไว้ซึ่งกองทรัพย์สินของลูกหนี้ เนื่องจากทรัพย์สินของลูกหนี้เหล่านี้ย่อมเป็นหลักประกันการชำระหนี้ เจ้าหนี้ที่มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้ดังกล่าว จะต้องเป็นเจ้าหนี้ฝ่ายที่เสียเปรียบ เนื่องจากทรัพย์สินของลูกหนี้ลดลงไม่พอชำระหนี้ เพราะการทำนิติกรรมซื้อฉลของลูกหนี้ จึงมีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนการซื้อฉลได้ ไม่ว่าจะเป็นการเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วหรือไม่ หรือเจ้าหนี้ที่ยังมิได้ฟ้องร้องเพื่อให้บังคับชำระหนี้ก็ตาม กรณีการเพิกถอนการซื้อฉล การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่จำนอง ระหว่างผู้จำนองกับผู้รับโอนทรัพย์สินจำนองนั้น ไม่ว่าผู้รับโอนทรัพย์สินจำนองจะรู้หรือไม่ว่าขณะนั้น ผู้รับจำนองได้ฟ้องผู้จำนองเพื่อบังคับจำนองแล้วหรือไม่ก็ตาม การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจำนองระหว่างกันก็ย่อมทำได้ เนื่องจากการจำนองนั้นเป็นทรัพย์สินที่ติดติดไปกับตัวทรัพย์สิน แม้ผู้จำนองจะได้โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจำนองไปยังผู้รับโอนแล้วก็ตาม ผู้รับจำนองยังคงมีกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สินที่จำนอง การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจำนองจึงไม่เป็นการทำให้ผู้รับจำนองเสียเปรียบแต่อย่างใด²⁰ ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้รับจำนองจึงไม่อาจฟ้องคดีเพิกถอนการโอนทรัพย์สินจำนองด้วยเหตุซื้อฉล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 ได้

¹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 “เจ้าหนี้ชอบที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้ ซึ่งนิติกรรมใดๆ อันลูกหนี้ได้กระทำลงทั้งรู้อยู่ว่าจะเป็นทางให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้บังคับถ้า ปรากฏว่าในขณะที่ทำนิติกรรมนั้น บุคคลผู้ซึ่งได้ลางอกแต่การนั้นมิได้รู้เท่าถึงข้อความจริงอันเป็นทางให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบนั้นด้วย แต่หากกรณีเป็นการทำให้โดยเสนาหา ท่านว่า เพียงแต่ลูกหนี้เป็นผู้รับฝ่ายเดียวเท่านั้นก็พอแล้วที่จะขอเพิกถอนได้...”

²⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 2269/2543

(2) การดำเนินคดีอาญาฐานโกงเจ้าหนี้²¹ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ คำว่า “โอนไปให้แก่ผู้อื่น” หมายความว่า การโอนกรรมสิทธิ์ กรณีจึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า การที่ผู้จำนองโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ไปให้บุคคลภายนอก ภายหลังจากผู้รับจำนองได้ฟ้องคดีแล้วนั้น ผู้จำนองจะมีความผิดทางอาญาฐานโกงเจ้าหนี้หรือไม่ เนื่องจากความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ นั้น นอกจากต้องมีเจตนาในกระทำความผิดแล้ว ต้องมีเจตนาพิเศษ เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ทั้งหมด หรือบางส่วน อย่างไรก็ตาม การจำนองตกติดไปกับตัวทรัพย์สิน ถึงแม้ว่าจะมีการโอนทรัพย์สินจำนองไปยังบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นผู้รับโอนก็ตาม ผู้รับจำนองยังมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินจำนอง ซึ่งกรณีดังกล่าวมีแนวคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยว่า การโอนทางทะเบียนรถยนต์ มิใช่เป็นหลักฐานการโอนกรรมสิทธิ์ ล.โอนกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ที่ จ. ฟ้องไปก่อนที่ จ. จะนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดรถ ไม่เป็นการโกงเจ้าหนี้ตามมาตรา²²

เพื่อให้การบังคับใช้มาตรการการจำนองรถยนต์ที่มีประสิทธิภาพ และป้องกันการทุจริตของผู้จำนอง ทั้งผู้เขียนได้เสนอหลักเกณฑ์การควบคุมทะเบียนรถยนต์โดย ให้ทะเบียนรถเป็นทะเบียนแสดงกรรมสิทธิ์ด้วย ดังนั้น ผู้เขียนเห็นควรออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจการจำนองรถยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. และกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมสัญญาจำนองของสถาบันการเงิน โดยกำหนดให้

“ เมื่อผู้จำนองได้มีจดหมายบอกกล่าวบังคับจำนองแก่ผู้จำนองหรือผู้รับโอนทรัพย์สินจำนองแล้ว ผู้จำนองจะแจ้งการบอกกล่าวบังคับจำนองไว้ในรายการจดทะเบียนรถยนต์ต่อเจ้าพนักงานก็ได้”

จากการศึกษาบทบาทและอำนาจของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาแล้ว พบว่า คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเป็นองค์กรของฝ่ายบริหาร มีบทบาทเป็นผู้วางกรอบหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญาอยู่ในลักษณะที่ไม่เอาเปรียบและเป็นธรรมต่อผู้บริโภค โดยวิธีการคุ้มครองคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะต้องประกาศกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการซึ่งมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือหรือตามปกติประเพณี

²¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 350 “ผู้ใดเพื่อมิให้เจ้าหนี้ของตน หรือของผู้อื่น ได้รับชำระหนี้ทั้งหมด หรือแต่บางส่วน ซึ่งได้ใช้หรือจะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้ชำระหนี้ ย้ายไปเสีย ซ่อนเร้น หรือโอนไปให้แก่ผู้อื่นซึ่งทรัพย์สินใดก็ดี แก้งให้ตนเองเป็นหนี้จำนวนใด อันไม่เป็นความจริงก็ดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ”

²² คำพิพากษาฎีกาที่ 778/2534

ต้องทำเป็นหนังสือเป็นธุรกิจควบคุมสัญญา และกำหนดลักษณะของข้อสัญญาที่จำเป็นต้องมี รวมทั้งข้อสัญญาที่ห้ามใช้เพราะไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ผู้เขียนเห็นว่าคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาไม่ควรออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาให้เป็นการขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่นๆ ในระดับพระราชบัญญัติ เนื่องจากหากปล่อยให้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจออกประกาศที่มีข้อความขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่นๆ ในระดับพระราชบัญญัติได้แล้วนั้น เสมือนหนึ่งว่าคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาซึ่งเป็นองค์การฝ่ายบริหารเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยเสียเองแทนรัฐสภาซึ่งขัดกับหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย (Sovereignty)

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการบอกกล่าวบังคับจำนองแก่ผู้จำนอง หรือผู้รับโอนทรัพย์สินจำนอง โดยให้ออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจการจำนองรถยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. และกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมสัญญาจำนองของสถาบันการเงินนั้น เป็นกรณีที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์การบอกกล่าวบังคับจำนองไว้แล้ว แต่ผู้เขียนได้เสนอกรอบระยะเวลาในการบอกกล่าวบังคับจำนองให้กระชับและป้องกันการได้เปรียบถึงระยะเวลาอันสมควรซึ่งมิได้ขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งจากการศึกษาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกา พบว่า การกำหนดระยะเวลาบอกกล่าวบังคับจำนองต้องแน่นอน ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในการบอกกล่าวบังคับจำนองจึงมิได้ขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใด

1.2.2 ปัญหาในการบังคับจำนอง

เมื่อลูกหนี้ผิดสัญญาและเจ้าหนี้ได้บอกกล่าวบังคับจำนองแล้ว โดยปกติเจ้าหนี้จะต้องฟ้องศาลเพื่อบังคับจำนองต่อไป แต่รถยนต์เป็นทรัพย์สินที่เปลี่ยนมือและเสื่อมสภาพได้ง่าย การที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีต่อศาลอาจก่อให้เกิดความล่าช้า และทำให้รถยนต์เสื่อมสภาพได้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลเสียต่อเจ้าหนี้เมื่อบังคับจำนองนำทรัพย์สินจำนองออกขายทอดตลาดแล้วได้เงินมาชำระหนี้ไม่เพียงพอกับภาระหนี้ และผลเสียต่อลูกหนี้ที่ต้องชำระเงินในส่วนที่ขาดเพิ่มมากขึ้น

จากการศึกษาพบว่า การบังคับหลักประกันตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ซึ่งวิธีการบังคับหลักประกันดังกล่าว พัฒนามาจากกระบวนการบังคับหลักประกันตาม UCC Article 9 (Secured Transaction) โดยกำหนดว่าเมื่อมีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญา ห้ามมิให้ผู้ให้หลักประกันจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และให้ผู้รับ

หลักประกันมีสิทธิเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ทั้งนี้การใช้สิทธิเข้าครอบครองหลักประกันต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และหากผู้ให้หลักประกันหรือผู้ที่ยึดถือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไม่ยินยอมส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ผู้รับหลักประกันอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาบังคับหลักประกัน โดยให้ระบุในคำร้องด้วยว่าจะบังคับหลักประกันโดยการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ หรือโดยให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิ ผู้เขียนเห็นว่า หากนำหลักการบังคับหลักประกันตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. มาปรับใช้กับการบังคับจำนองรถยนต์จะเป็นการสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมต่อทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ กรณีหากเจ้าหนี้สามารถเข้าครอบครองรถยนต์ได้หลังจากพ้นระยะเวลา 30 วัน หลังจากบอกกล่าวบังคับจำนองแล้ว จะเป็นผลให้เจ้าหนี้สามารถบังคับจำนองรถยนต์เพื่อนำรถยนต์ออกขายทอดตลาดได้รวดเร็วขึ้น โดยที่รถยนต์ยังไม่เสื่อมสภาพ หากขายทอดตลาดตามสภาพขณะนั้น เจ้าหนี้จะสามารถได้รับเงินมาชำระหนี้มากขึ้น ส่วนลูกหนี้นอกจากเป็นการเปิดโอกาสให้เข้ามาเจรจาเพื่อปรับปรุงโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้แล้ว หากลูกหนี้ยินยอมให้ขายทอดตลาดรถยนต์ ลูกหนี้จะไม่ต้องชำระหนี้ในส่วนที่ขาดเพิ่มขึ้นด้วย

เมื่อเปรียบเทียบกับ การเข้าครอบครองรถยนต์กรณีการเช่าซื้อรถยนต์ จะมีข้อแตกต่าง คือ กรณีเช่าซื้อรถยนต์ ผู้ให้เช่าซื้อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ การเข้าครอบครองเมื่อมีเหตุผิดสัญญาผู้ให้เช่าซื้อยอมให้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนได้ โดยให้ผู้เช่าซื้อลงนามยกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยส่งมอบรถยนต์คืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อโดยยังไม่ครบระยะเวลาตามหนังสือบอกเลิกสัญญา โดยไม่สนใจว่าผู้เช่าซื้อจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการหลีกเลี่ยงประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่องให้ธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2543 ข้อ 3(4) ซึ่งกำหนดให้สิทธิผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัด 3 งวดติดๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ชำระค่าเช่าซื้อที่ยังค้างชำระภายในเวลาอย่างน้อย 30 วัน แต่กรณีการจำนองรถยนต์ ผู้จำนองเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หากมีเหตุผิดสัญญาแม้จะกำหนดให้เจ้าหนี้มีสิทธิเข้าครอบครองรถยนต์หลักประกันได้ก็ตาม แต่ต้องเข้าครอบครองด้วยความยินยอมของผู้จำนองด้วย หากไม่ยินยอมเจ้าหนี้ต้องไปยื่นคำร้องต่อศาลให้บังคับหลักประกันต่อไป

ผู้เขียนเห็นว่า เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการบังคับจำนองรถยนต์ อาจแก้ไขปัญหานี้ได้โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522 โดยเพิ่มเติม มาตรา 17/3 โดยบัญญัติว่า

“เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ และเจ้าหนี้ผู้รับจำนองได้มีหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองแล้ว แต่ลูกหนี้มิได้จัดการชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดนั้น เจ้าหนี้ผู้รับจำนองมีสิทธิเข้าครอบครองรถยนต์ที่เป็นหลักประกันได้

การใช้สิทธิเข้าครอบครองรถยนต์ที่เป็นหลักประกันตามวรรคหนึ่งต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

หากลูกหนี้หรือผู้จำนองไม่ยินยอมส่งมอบการครอบครองรถยนต์ที่เป็นหลักประกัน เจ้าหนี้ผู้รับจำนอง อาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำสั่งบังคับรถยนต์อันเป็นหลักประกัน”

กรณีเอาทรัพย์สินจำนองหลุดและราคาทรัพย์สินนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงิน ที่ค้าง หรือ ถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดได้เงินสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้าง ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินที่ขาด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 แต่โดยปกติการทำสัญญาจำนองกับสถาบันการเงิน สถาบันการเงินซึ่งอยู่ฐานะผู้รับจำนองมักมีข้อตกลงยกเว้นบทบัญญัติของมาตรา 733 โดยให้ลูกหนี้ผู้จำนองยังต้องรับผิดชอบในหนี้ส่วนที่ขาดอยู่จนครบ และการที่สถาบันการเงินสามารถตกลงยกเว้นบทบัญญัติของมาตรา 733 ได้เนื่องจากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมิใช่บทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน²³ และเพื่อประโยชน์ในการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินนั่นเอง

จากการศึกษาพบว่า กรณีผู้รับจำนองซึ่งเป็นสถาบันการเงินได้มีข้อตกลงยกเว้นมาตรา 733 นั้น สถาบันการเงินผู้ให้กู้ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการหากำไรจากการประกอบธุรกิจอยู่แล้ว อยู่ในฐานะที่ได้เปรียบทางเศรษฐกิจต่อผู้กู้ในการที่จะกำหนดรูปแบบของสัญญาในรูปแบบของสัญญาสำเร็จรูป (Adhesion Contract) เอาไว้ล่วงหน้า โดยฝ่ายผู้กู้ไม่สามารถที่จะเจรจาต่อรองเพื่อแก้ไขสัญญาได้ จึงจำเป็นต้องยอมรับผลของการยกเว้นบทบัญญัติมาตรา 733 ไว้ด้วย เมื่อพิจารณาในกรณีของการจำนองรถยนต์ รถยนต์เป็นทรัพย์สินซึ่งโดยสภาพจะมีการเสื่อมตามระยะเวลาและการใช้งานย่อมมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ลดลง ซึ่งต่างจากการจำนองอสังหาริมทรัพย์ อาทิเช่น ที่ดิน หรือ อาคารสำนักงาน ซึ่งทรัพย์สินเหล่านี้โดยมากมักมีราคาสูงขึ้นตามระยะเวลา ดังนั้น ในการจำนองรถยนต์หากสถาบันการเงินผู้รับจำนอง ได้กำหนดเงื่อนไขในสัญญายกเว้นบทบัญญัติมาตรา 733 ไว้เช่นกรณีการจำนองอสังหาริมทรัพย์อื่นๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้จำนองซึ่งเป็นผู้บริโภคเป็นอย่างมาก เพราะหากมีการบังคับจำนองรถยนต์ ราคา

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1507/2538

รถยนต์ที่ขายทอดตลาดได้ย่อมต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้าง และผู้จำนองต้องรับภาระชำระหนี้ในส่วนที่ขาดให้แก่สถาบันการเงินอีก จะเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้จำนองมากเกินไป

อีกทั้งในปัจจุบันมีการร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่....) พ.ศ. เสนอแก้ไข มาตรา 733 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กำหนดว่ากรณีเจ้าหนี้บังคับจำนองแล้วราคาทรัพย์สินที่จำนองต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระหรือเมื่อนำทรัพย์สินที่จำนองออกขายทอดตลาดแล้วได้เงินสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระ ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินส่วนที่ขาด กรณีนี้ไม่เป็นธรรมแก่ผู้จำนอง เนื่องจากการจำนองเป็นการประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินและการที่เจ้าหนี้รับจำนองทรัพย์สินนั้นไว้เป็นประกันการชำระหนี้ย่อมแสดงว่าทรัพย์สินนั้นมีมูลค่าคุ้มกับหนี้ที่เป็นประกันแล้ว อีกทั้งการบังคับจำนองไม่ทำให้หนี้ที่มีการนำทรัพย์สินไปจำนองเป็นประกันระงับสิ้นไป ดังนั้น หากเจ้าหนี้บังคับจำนองแล้วได้เงินมาชำระหนี้ไม่ครบตามจำนวนหนี้ ผู้จำนองจึงไม่ควรต้องรับผิดชอบในเงินส่วนที่ขาด แต่ลูกหนี้ควรเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบในเงินส่วนที่ขาดอยู่นั้น

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าแนวทางการคุ้มครองลูกหนี้ผู้จำนอง หากจะให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในเงินส่วนที่ขาดตามแนวคิดในการแก้ไข มาตรา 733 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วอาจไม่เป็นธรรมกับลูกหนี้ เนื่องจากการจำนองรถยนต์ มูลค่าของรถยนต์ย่อมเสื่อมสภาพตามการใช้งาน หากการบังคับคดีล่าช้า มูลค่ารถยนต์ลดลงมากอาจเป็นเหตุให้ลูกหนี้ต้องรับภาระในเงินส่วนที่ขาดมากเกินไป ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองลูกหนี้ อาจแก้ไขปัญหานี้ได้โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522 โดยเพิ่มเติม มาตรา 17/4 โดยบัญญัติว่า

“ถ้าเจ้าหนี้เอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้นี้และได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระ เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้เอาทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ได้ ทั้งนี้ต้องไม่เกินจำนวนเงินลงทุน แต่ถ้าผู้จำนองไม่ได้เป็นลูกหนี้จะเรียกร้องจากผู้จำนองไม่ได้”

คำว่า “เงินลงทุน” นั้น เป็นศัพท์ที่ใช้ในทางธุรกิจ หมายถึง เงินต้นที่สถาบันการเงินให้ลูกหนี้กู้ไป ซึ่งแตกต่างจาก “สินเชื่อ” ที่รวมทั้งเงินต้นและผลประโยชน์ในรูปของดอกเบี้ยเข้าไว้ด้วยกัน

ในกรณีของการจำนองรถยนต์นั้น เงินลงทุน คือ เงินที่ผู้จำนองมาขอกู้กับสถาบันการเงินและสถาบันการเงินได้มีการจ่ายออกไปจริง เช่น นาย ก. มีรถยนต์คันหนึ่งมูลค่า 1 ล้านบาท และเอารถยนต์คันดังกล่าวมาจำนองเป็นเงิน 8 แสนบาท ดังนั้น เงินลงทุนของสถาบันการเงินในกรณีนี้ คือ 8 แสนบาท กรณีดังกล่าวนี้จะมีความคล้ายคลึงกับการกู้เงินเพื่อซื้อรถยนต์ หาก นาย ก. ต้องการกู้เงิน 1 ล้านบาทเพื่อซื้อรถยนต์ เงินลงทุนของสถาบันการเงิน ก็คือ 1 ล้านบาท แต่ทั้งสอง

กรณีข้างต้นจะแตกต่างจากกรณีทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ คือ การเช่าซื้อรถยนต์เมื่อ นาย ก. เลือกรถยนต์คันที่ตนต้องการได้แล้ว จะต้องมีการชำระเงินล่วงหน้า (เงินดาวน์) ให้กับผู้ขายรถยนต์ ส่วนราคารถยนต์ที่เหลือสถาบันการเงินจะเป็นผู้ชำระให้แก่ผู้ขายรถยนต์และโอนกรรมสิทธิ์ทางทะเบียนให้เป็นของสถาบันการเงินผู้ให้เช่าซื้อ เช่น นาย ก. ต้องการซื้อรถยนต์ราคา 1 ล้านบาท นาย ก. ชำระเงินล่วงหน้า (เงินดาวน์) แก่ผู้ขายรถยนต์ 2 แสนบาท ยังเหลือราคารถยนต์อีก 8 แสนบาท ที่สถาบันการเงินผู้ให้เช่าซื้อต้องชำระให้แก่ผู้ขายรถยนต์ ดังนั้น เงินลงทุนตามสัญญาเช่าซื้อในกรณีนี้ คือ 8 แสนบาท นั่นเอง

กรณีมีการบังคับจำนองตามหลักเกณฑ์ข้างต้น หาก นาย ก. จำนองรถยนต์เป็นเงิน 8 แสนบาท นาย ก. ผ่อนชำระมาแล้วเป็นเงิน 2 แสนบาท ต่อมา นาย ก. ผิดนัดชำระหนี้ และสถาบันการเงินมีการบังคับจำนองรถยนต์ เมื่อนำรถยนต์ออกขายทอดตลาดได้เงิน 5 แสนบาท เมื่อรวมกับเงินที่ นาย ก. ชำระมาแล้ว 2 แสนบาท สถาบันการเงินจะบังคับกับทรัพย์สินอื่นของ นาย ก. ได้อีกเพียง 1 แสนบาท เท่านั้น

นอกจากนี้ การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว เป็นการคุ้มครองผู้จำนองซึ่งเป็นผู้บริโภค โดยกำหนดความคุ้มครองแตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 715²⁴ เนื่องจากในบทบัญญัติมาตรา 715 กำหนดให้ทรัพย์สินจำนองครอบคลุมถึง ดอกเบี้ย , ค่าสินไหมทดแทนในการไม่ชำระหนี้ และ ค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับจำนอง ด้วย เห็นได้ว่าหากมีการกำหนดหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้ว จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้รับจำนองในฐานะผู้ประกอบการ และ ผู้จำนองในฐานะผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก สถาบันการเงินมิได้เสียหาย หากมีการบังคับจำนองแล้วยังมีเงินส่วนที่ขาด อย่างน้อยสถาบันการเงินก็จะสามารถบังคับเอากับลูกหนี้ได้จนครบตามที่สถาบันการเงินลงทุนที่ให้กู้ อีกทั้งยังเป็นธรรมกับผู้จำนอง เพราะไม่ต้องรับภาระหนี้ในจำนวนซึ่งเกินกว่าเงินที่ตนได้ขอสินเชื่อมาจากสถาบันการเงิน

²⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 715 “ทรัพย์สินซึ่งจำนองย่อมเป็นประกันเพื่อการชำระหนี้กับทั้งค่าอุปการะต่อไปด้วย คือ

- (1) ดอกเบี้ย
- (2) ค่าสินไหมทดแทนในการไม่ชำระหนี้
- (3) ค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับจำนอง”

1.2.3 ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการบังคับคดี

กฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องดำเนินการบังคับคดีภายในระยะเวลา 10 ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา²⁵ โดยต้องดำเนินการบังคับคดี ตามขั้นตอนให้ครบถ้วนภายในกำหนดสิบปี ดังนี้

ก. ต้องร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี

ข. ต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ ว่าได้มีการออกหมายบังคับคดีแล้ว

ค. และต้องแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ในกรณีที่เจ้าหนี้ผู้รับจ้างของฟ้องบังคับจ้างของโดยให้นำยึดรถยนต์จ้างของออกขายทอดตลาด เนื่องจากรถยนต์โดยสภาพสามารถเคลื่อนที่ได้ ผู้จ้างยังคงครอบครองควบคุมดูแลใช้สอยรถยนต์ในการประกอบธุรกิจ เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ หากไม่ชำระหนี้ให้ยึดรถยนต์ซึ่งเป็นทรัพย์สินของออกขายทอดตลาดชำระหนี้ หากได้เงินสดไม่พอชำระหนี้ให้ยึดทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ชำระหนี้โจทก์จนครบถ้วน กรณีจึงมีปัญหาวว่า เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้และเจ้าหนี้ไม่สามารถติดตามยึดรถยนต์ซึ่งเป็นทรัพย์สินของออกขายทอดตลาดชำระหนี้โจทก์ตามคำพิพากษาภายในระยะเวลา 10 ปี จะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

จากการศึกษาพบว่า กรณีเจ้าหนี้ผู้รับจ้างของไม่สามารถดำเนินการบังคับคดียึดทรัพย์สินซึ่งจ้างของได้ด้วยเหตุที่ไม่สามารถติดตามสืบหารถยนต์คันที่จ้างของไว้ เมื่อเจ้าหนี้ไม่สามารถยึดรถยนต์คันดังกล่าว เพื่อนำออกขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล แม้ต่อมาพ้นระยะเวลาการบังคับคดี 10 ปี ตามมาตรา 271 แล้ว แต่จ้างของยังคงมีอยู่มิได้ระงับสิ้นไป²⁶ อีกทั้งไม่เข้าเหตุความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาจ้างของ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 744²⁷ อีกด้วย

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 “ถ้าคู่ความ หรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความ หรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ขอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นได้ภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษา หรือคำสั่งโดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้น”

²⁶ คำพิพากษากฎีกาที่ 1871/2550

²⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 744 “จ้างของย่อมระงับสิ้นไป

(1) เมื่อหนี้ที่ประกันระงับสิ้นไปด้วยเหตุประการอื่นใด มิใช่เหตุอายุความ

กรณีดังกล่าวเจ้าหน้าที่ผู้รับจำนองอาจได้รับความเสียหายในส่วนของการไม่สามารถบังคับคดีเอากับทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ได้เท่านั้น ส่วนกรณีลูกหนี้ผู้จำนองจะไม่สามารถขอรับหนังสือแสดงสิทธิในรถยนต์ดังกล่าวคืนจากเจ้าหน้าที่ผู้รับจำนองเช่นกัน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้รับจำนองยังคงใช้สิทธิยึดถือหนังสือแสดงสิทธิในรถยนต์ไว้ตามเดิม เพราะถือว่าหนี้จำนองยังไม่ระงับสิ้น ผู้รับจำนองย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่จำนอง เพราะเป็นทรัพย์สินที่ผู้รับจำนองย่อมมีสิทธิติดตามเอาทรัพย์สินที่จำนองชำระ หรืออนุญาตให้ผู้จำนองไถ่ถอนจำนองได้ แม้ว่าจะพ้นระยะเวลาบังคับคดี 10 ปีก็ตาม หรือเจ้าหน้าที่อาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขยายระยะเวลาบังคับคดีเฉพาะทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ ตามมาตรา 23 แห่งประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งได้²⁸

อีกทั้ง ร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการจำนองรถยนต์ กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการห้ามย้ายรถยนต์ที่จำนอง หรือนำรถไปใช้นอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวหรือตลอดไป เว้นแต่ต้องดำเนินการจดทะเบียนไถ่ถอนจำนองให้แล้วเสร็จก่อน แต่มาตรการนี้อาจไม่มีสภาพบังคับ เนื่องจากไม่มีบทกำหนดโทษ กรณีที่มีการฝ่าฝืนกระทำการดังกล่าว เพื่อเป็นการป้องปรามผู้ฝ่าฝืนและเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ในการบังคับจำนอง ผู้เขียนเห็นควรแก้ไขร่างกฎกระทรวงดังกล่าว โดยเพิ่มบทกำหนดโทษทางอาญา เช่น กำหนดระวางโทษจำคุก และกำหนดอัตราค่าปรับ กรณีการย้ายรถยนต์ที่จำนอง หรือนำรถยนต์ที่จำนองออกนอกราชอาณาจักร

1.2.4 ปัญหาการไต่สวนหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ในการบังคับคดีตามคำพิพากษาเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาที่จะต้องทำการสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตลอดจนระบุถึงทรัพย์สินที่จะนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึด ทั้งอาจจะเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินที่ยึดในบางกรณี การขายทอดตลาด ล้วนแต่เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทั้งสิ้น กรณีการสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่พบ หรือไม่ทราบว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษานำทรัพย์สินไปเก็บไว้ในสถานที่ใด เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะยื่นคำร้องต่อศาลให้ทำการไต่สวนและออกหมายเรียกลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลอื่นที่เชื่อว่า อยู่ในฐานะที่จะให้ถ้อยคำอัน

(2) เมื่อปลดจำนองให้แก่ผู้จำนองด้วยหนังสือสำคัญ

(3) เมื่อผู้จำนองหลุดพ้น

(4) เมื่อถอนจำนอง

²⁸ หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1871/2550

เป็นประโยชน์ เพื่อหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นได้เพียงใด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 277²⁹ ได้กำหนดให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ยื่นคำขอให้ศาลไต่สวนลูกหนี้หรือบุคคลอื่นที่ทราบว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินอื่นที่จะต้องถูกบังคับมากกว่าที่เจ้าหนี้ทราบเป็นข้อยกเว้น ฉะนั้นศาลจะเคร่งครัดในการไต่สวนให้เจ้าหนี้ เนื่องจากเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้เพื่อการติดตามทรัพย์สินของลูกหนี้เอง มิใช่ขอยืมมือศาลเพื่อให้ลูกหนี้เปิดเผยทรัพย์สินว่าอยู่ที่ใด

ปัญหาที่ควรพิจารณา คือ กฎหมายบัญญัติว่า เจ้าหนี้เชื่อว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินที่จะถูกบังคับมากกว่าที่ตนทราบนั้น ต้องมีเหตุผลเพียงใดที่จะแสดงให้เห็นว่า ลูกหนี้มีทรัพย์สินอยู่มากกว่าที่เจ้าหนี้ทราบ ข้อความในกฎหมายอาจทำให้มีข้อสงสัย เพราะหากเจ้าหนี้ทราบว่าลูกหนี้มีทรัพย์สิน มีความเป็นไปได้ว่าเจ้าหนี้จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินมาแล้ว กรณีจึงเป็นเรื่องทราบว่ามิเหตุอันควรเชื่อ เช่น ลูกหนี้ได้รับมรดกมาก่อนถูกบังคับคดีไม่นาน แต่ถ้าหากทราบว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินแต่ไม่ทราบว่าทรัพย์สินอยู่ที่ใด จะอาศัยบทบัญญัติมาตรานี้ไม่ได้ เจ้าหนี้จะต้องดำเนินการสืบหาเอง

ปัญหาที่ต้องพิจารณาประการต่อมา คือ ในการบังคับคดีตามคำพิพากษานั้น หากคำพิพากษาได้กำหนดลำดับในการบังคับคดี เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็จะต้องดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามลำดับของคำพิพากษา ด้วยการบังคับคดีเอาจับรถยนต์ที่เป็นทรัพย์สินจำนอง จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่จะต้องทำการสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา กรณีเจ้าหนี้ย่อมรู้ดีอยู่แล้วว่า ลูกหนี้มีทรัพย์สิน คือ รถยนต์ ซึ่งเป็นทรัพย์สินจำนองที่เจ้าหนี้จะต้องทำการสืบหา และบังคับคดีเอาจับรถยนต์ที่เป็นทรัพย์สินจำนอง เพื่อให้การบังคับคดีเป็นไปตามลำดับของคำพิพากษา หากเจ้าหนี้ทำการสืบหาทรัพย์สินจำนองไม่พบ เนื่องจากลูกหนี้ตามคำพิพากษายังคงครอบครองและใช้สอยทรัพย์สินดังกล่าว ดังนั้นการที่เจ้าหนี้ไม่สามารถสืบหาว่าทรัพย์สินอยู่ที่ใด และประสงค์จะใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลให้ทำการไต่สวนลูกหนี้ เพื่อสืบหาทรัพย์สินดังกล่าว จึงไม่อาจกระทำได้³⁰

²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 277 “ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเชื่อว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินที่จะต้องถูกบังคับมากกว่าที่ตนทราบแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้ทำการไต่สวน และออกหมายเรียกลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลอื่นที่เชื่อว่าอยู่ในฐานะที่จะให้ถ้อยคำอันเป็นประโยชน์มาในการไต่สวนเช่นนั้น..... ”

³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2214/2525 และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1847/2531

ผู้เขียนเห็นว่า แม้เจ้าหนี้ผู้รับจำนองจะไม่สามารถดำเนินการบังคับเอาทรัพย์สินที่จำนองได้ภายในระยะเวลา 10 ปี จำนองก็ยังคงมีผลอยู่มิได้ระงับสิ้นไป เนื่องจากไม่เข้าเหตุความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาจำนอง เจ้าหนี้ผู้รับจำนองยังคงมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่จำนองถึงแม้ว่าลูกหนี้จะได้โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจำนองไปให้บุคคลภายนอกก็ตาม บุริมสิทธิก็ยังตกติดไปกับทรัพย์สินจำนอง แต่เนื่องจากทรัพย์สินจำนองเป็นรถยนต์ ย่อมมีการเสื่อมค่า หรือเสื่อมสภาพไปตามการใช้งาน และระยะเวลา ถึงแม้ว่าลูกหนี้จะมีได้ใช้สอยรถยนต์ดังกล่าวก็ตาม การเสื่อมค่า หรือเสื่อมสภาพย่อมเกิดขึ้นแก่รถยนต์หากระยะเวลาการบังคับคดีเนิ่นนานออกไป ย่อมไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ตามคำพิพากษา กรณีดังกล่าวจึงเห็นว่า หากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ทำการไต่สวนลูกหนี้เพื่อสืบหาเฉพาะทรัพย์สินจำนอง ซึ่งเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก็น่าจะเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา กล่าวคือ เป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีความสามารถที่จะเจรจากับเจ้าหนี้ว่าลูกหนี้ยังคงมีความจำเป็นต้องใช้สอยทรัพย์สินเพื่อการประกอบธุรกิจหารายได้มาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ อีกทั้งลูกหนี้ยังคงดูแลบำรุงรักษารถยนต์ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี แต่หากเป็นกรณีที่ลูกหนี้มีเจตนาทุจริตที่จะไม่ชำระหนี้ด้วยการนำทรัพย์สินจำนองไปเก็บไว้ในสถานที่อื่นใดที่เจ้าหนี้ไม่สามารถสืบหาทรัพย์สินได้ กรณีจึงไม่เป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น แต่หากในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ทำการไต่สวนลูกหนี้เพื่อสืบหาทรัพย์สินจำนองของลูกหนี้ เพื่อที่จะดำเนินการยึดทรัพย์สินออกขายทอดตลาดชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ด้วยเหตุที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีความประสงค์ที่จะบังคับคดีเฉพาะทรัพย์สินจำนองเท่านั้น มิได้ประสงค์ที่จะทำการไต่สวนลูกหนี้เพื่อสืบหาทรัพย์สินอื่น กรณีจึงน่าจะเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

1.2.5 ปัญหาการบังคับจำนองเหนือส่วนควบ

สืบเนื่องจากรถยนต์เป็นทรัพย์สินที่ประกอบขึ้นจากชิ้นส่วนหลายชิ้น จึงมีประเด็นต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินส่วนใดเป็นส่วนควบกับรถยนต์จำนองหรือไม่ หากไม่ใช่ส่วนควบเจ้าหนี้ย่อมไม่มีสิทธิบังคับคดีเอาจากทรัพย์สินส่วนนั้น

ความหมายของส่วนควบ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 144 บัญญัติว่า “ ส่วนควบ หมายความว่า ส่วนซึ่งโดยสภาพแห่งทรัพย์สิน หรือ โดยจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น เป็นสาระสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สินนั้น และไม่อาจแยกจากกันได้นอกจากจะทำลาย ทำให้บุบสลาย หรือทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนรูปทรง หรือสภาพไป ”

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าทรัพย์สินใดเป็นส่วนควบ หรือไม่ นั้น มีดังนี้

1) ต้องเป็นทรัพย์สินตั้งแต่สองส่วนขึ้นไปประกอบเป็นทรัพย์สินใหม่ขึ้น เช่น เครื่องยนต์ ประกอบด้วย มอเตอร์ สายพาน หัวเทียน จานจ่าย เป็นต้น

2) ต้องเป็นทรัพย์สินที่เคยอยู่ต่างหากจากกันมาก่อน มิใช่ทรัพย์สินที่เป็นส่วนประกอบ พร้อมกันมาแต่แรก

3) เป็นทรัพย์สินของเจ้าของเดียวกัน หรือต่างเจ้าของกันก็ได้

4) ต้องเป็นสาระสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สินนั้น (ทรัพย์สินประธาน)

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ส่วนควบนั้นต้องประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1) สาระสำคัญในความเป็นอยู่ หมายความว่า ทรัพย์สินที่เป็นส่วนควบนั้น มีความสำคัญ จำเป็นแก่ทรัพย์สินประธานนั้น ซึ่งสามารถแยกพิจารณาออกได้ 2 กรณี คือ

ก. สาระสำคัญในความเป็นอยู่โดยสภาพ หมายความว่า โดยสภาพแล้วจะต้องมี ทรัพย์สินส่วนนั้นอยู่ ถ้าขาดไปจะมีความเป็นอยู่อย่างทรัพย์สินนั้นไม่ได้ เช่น ล้อรถ หรือเครื่องยนต์ เป็น ส่วนควบของรถยนต์โดยสภาพ ถ้ารถยนต์ไม่มีล้อ หรือเครื่องยนต์ ย่อมไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้

ข. สาระสำคัญตามจารีตประเพณี หมายถึง ทรัพย์สินที่ถูกรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่นโดยมิใช่ เป็นส่วนประกอบตามสภาพแห่งทรัพย์สิน แต่ตามประเพณี หรือตามธรรมเนียม ถือว่าเป็น สาระสำคัญแก่ทรัพย์สินนั้น

2) ลักษณะที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หมายความว่า การเป็นส่วนควบจะต้อง ประกอบด้วยลักษณะที่ไม่สามารถแยกออกจากทรัพย์สินประธานได้ นอกจากทำลาย ทำให้บุบสลาย หรือทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนรูปทรง หรือสภาพไป จะเห็นได้ว่า ในกรณีรถยนต์จะต้องประกอบด้วย ตัวถังรถยนต์ เครื่องยนต์ คัสซีหรือแชสซี³¹ ล้อรถยนต์ จึงประกอบเป็นรถยนต์เช่นนี้ ต้องถือว่าตัวถัง รถยนต์เป็นทรัพย์สินประธาน ส่วนเครื่องยนต์ และล้อรถยนต์ ถือว่าเป็นส่วนควบ เนื่องจากมี การรวม เอาสังหาริมทรัพย์หลายอย่างรวมเข้ากันเป็นรถยนต์ ในลักษณะที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หากแยกส่วนใดส่วนหนึ่งออกมาจะทำให้รถยนต์เปลี่ยนรูปทรงไป ดังนั้น การที่โจทก์ขายรถยนต์ซึ่ง มีแต่โครงรถยนต์และเครื่องยนต์ให้แก่จำเลย เมื่อจำเลยต่อเติมกระบะเข้ากับรถยนต์โจทก์ กรณีจึง เป็นการเอาสังหาริมทรัพย์ของบุคคลหลายคนมารวมเข้าด้วยกันจนเป็นส่วนควบหรือแบ่งแยกไม่ได้ ตัวรถยนต์ย่อมถือเป็นทรัพย์สินประธาน โจทก์จึงเป็นเจ้าของทรัพย์สินประธานที่รวมเข้าด้วยกันแต่ผู้เดียว

³¹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2522 หน้า 373 คำว่า “แชสซี”

หมายถึง โครงสร้างของรถยนต์ตามความยาวตัวถังรถ ทำด้วยโลหะแข็งแรง ซึ่งไม่รวมถึงตัวถัง เครื่องยนต์ และล้อ

แต่ต้องใช้ค่าแห่งทรัพย์สินอื่นๆ ให้แก่เจ้าของทรัพย์สินนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1316 วรรคสอง กระบะนั้นย่อมเป็นส่วนควบของรถยนต์³²

กรณีมีปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า การพิจารณาว่าทรัพย์สินใดแยกออกจากกัน จะเป็นการทำลาย ทำให้บุบสลาย หรือทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนรูปทรง หรือสภาพไปนั้น กรณีทำลาย หรือทำให้บุบสลาย พิจารณาได้ง่าย แต่กรณีทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนรูปทรง หรือสภาพไปนั้น จะต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินสิ่งนั้นมีความสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สินนั้นด้วย เช่น บังโคลนรถยนต์ เป็นสาระสำคัญโดยมีสภาพของรถยนต์ และโดยจารีตประเพณีทั่วไป รถยนต์ต้องมีบังโคลน เพื่อป้องกันไม่ให้โคลนกระเด็นขึ้นมา แม้ว่าการถอดบังโคลนรถยนต์ออกไป จะไม่เป็นการทำลาย หรือทำให้รถยนต์บุบสลายก็ตาม แต่โดยสภาพแล้ว ทำให้รถยนต์นั้นเปลี่ยนรูปทรง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบังโคลนมีความสำคัญในความเป็นอยู่ของรถยนต์ บังโคลนจึงเป็นส่วนควบของรถยนต์

ดังนั้น จึงมีปัญหาต้องพิจารณาว่า สิทธิจำนองครอบคลุมถึงทรัพย์สินส่วนใดบ้าง เนื่องจากโดยสภาพของรถยนต์เมื่อถูกใช้งานตลอดเวลาอาจจะต้องทำการซ่อมแซม หรือเปลี่ยนอะไหล่รถยนต์เพื่อให้รถยนต์สามารถใช้งานได้ตามปกติ หรือหากในกรณีรถยนต์เกิดอุบัติเหตุ จำเป็นต้องเปลี่ยนเครื่องยนต์ใหม่ หรือเปลี่ยนตัวถังใหม่ โดยไม่ได้แจ้งการเปลี่ยนแปลงหมายเลขเครื่องยนต์ หรือเลขตัวถังต่อกรมการขนส่งทางบก มีปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ เมื่อการเปลี่ยนแปลงเครื่องยนต์ หรือตัวถังภายหลังจากการจดทะเบียนแล้ว สิทธิจำนองจะครอบคลุมไปถึงทรัพย์สินเครื่องยนต์ หรือตัวถังที่เกิดขึ้นภายหลังหรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่า เครื่องยนต์ หรือตัวถัง ที่เปลี่ยนภายหลังการจดทะเบียนจำนองเป็นประกันหนี้ นั้น มีลักษณะเป็นส่วนควบ กล่าวคือ โดยสภาพของรถยนต์จะต้องประกอบด้วยตัวถังเครื่องยนต์ แซชชี และล้อรถยนต์ ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ นอกจากทำให้บุบสลาย หรือทำลาย หรือทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนรูปทรง หรือสภาพไป ดังนั้น กรณีนี้จึงเป็นการเอาสังหาริมทรัพย์หลายอย่างรวมเข้าด้วยกันจนเป็นส่วนควบที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้ การจำนองย่อมครอบคลุมไปถึงเครื่องยนต์ หรือตัวถังรถยนต์ ที่ทำการเปลี่ยนใหม่ในภายหลังการจดทะเบียนจำนอง ดังนั้น ในการบังคับจำนองรถยนต์ที่มีการเปลี่ยนเครื่องยนต์ หรือตัวถัง โดยมีได้ทำการจดทะเบียนแก้ไขการเปลี่ยนแปลงต่อกรมการขนส่งทางบกนั้น อาจส่งผลให้เป็นปัญหาในการบังคับคดี เนื่องจากรถยนต์ดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงเครื่องยนต์ หรือตัวถัง ที่ไม่ตรงกับข้อมูลการจดทะเบียน

³² คำพิพากษาฎีกาที่ 2531/2523 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 147/2532

รถยนต์และหนังสือการจดทะเบียนจําของรถยนต์ หากเจ้านี้ยําเจ้านักงานบังคับคดีทำการยึดรถยนต์ เมื่อทำการตรวจสอบปรากฏว่า เลขเครื่องยนต์ หรือเลขตัวถังไม่ตรงตามทะเบียนที่ได้จดทะเบียนจําของ เจ้านักงานบังคับคดีอาจไม่ทำการยึดรถยนต์คันดังกล่าว หรือหากทำการยึดรถยนต์คันดังกล่าว ตามคำร้องขอของเจ้านี้ย กรณียาจมีผู้ร้องคัดค้านว่ารถยนต์คันดังกล่าวไม่ใช่รถยนต์ของลูกหนี้ เนื่องจากเลขเครื่องยนต์หรือเลขตัวถังก่อนเป็นของผู้ร้อง เจ้านักงานบังคับคดีอาจพิจารณาว่า เลขเครื่องยนต์ หรือเลขตัวถัง ไม่ตรงตามทะเบียนรถยนต์ที่แจ้งไว้ต่อกรมการขนส่งทางบก จึงไม่สามารถขายทอดตลาดได้

อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาเรื่องส่วนควบของสังหาริมทรัพย์ นั้น ต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1316³³ ประกอบด้วย ซึ่งปัญหานี้ จะเห็นได้ว่า ตามมาตรา 144 วรรค 2 บัญญัติว่า “ เจ้าของทรัพย์ย่อมมีกรรมสิทธิในส่วนควบของทรัพย์นั้น ” การที่จําเลยเป็นเจ้าของรถยนต์พิพาทโดยไม่มีตัวถัง โจทก์ผู้เช่าซื้อเป็นผู้ว่าจ้างให้ต่อตัวถังขึ้น กรณีจึงเป็นการเอาสังหาริมทรัพย์ของบุคคลหลายคนมารวมเข้าด้วยกันจนเป็นส่วนควบ หรือแบ่งแยกไม่ได้ ตัวรถยนต์ของจําเลยถือได้ว่าเป็นทรัพย์ประธาน จําเลยจึงเป็นเจ้าของทรัพย์ประธานที่รวมเข้าด้วยกันแต่ผู้เดียว แต่ต้องใช้ค่าแห่งทรัพย์อื่นๆ ให้แก่เจ้าของทรัพย์นั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1316 วรรคสอง เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกัน จําเลยจึงต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายในการต่อตัวถังรถยนต์พิพาทให้แก่โจทก์³⁴ ดังนั้น ในการบังคับจําของรถยนต์ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเครื่องยนต์ หรือตัวถัง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้แจ้งการเปลี่ยนแปลงในสมุดจดทะเบียนรถยนต์ต่อกรมการขนส่งทางบกก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า เจ้านักงานบังคับคดีสามารถยึดรถยนต์ดังกล่าวออกขายทอดตลาดได้ แต่ต้องใช้ค่าแห่งทรัพย์อื่นๆ ให้แก่เจ้าของทรัพย์นั้นตามมาตรา 1316 วรรคสอง

³³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1316 “ถ้าเอาสังหาริมทรัพย์ของบุคคลหลายคนมารวมเข้ากันจนเป็นส่วนควบ หรือแบ่งแยก ไม่ได้ใช้ ทํานว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นเจ้าของรวมแห่งทรัพย์ที่รวมเข้ากัน แต่ละคนมีส่วนตามค่าแห่งทรัพย์ของตนในเวลาที่รวมเข้ากับทรัพย์อื่น

ถ้าทรัพย์อันหนึ่งอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์ประธานใช้ ทํานว่าเจ้าของทรัพย์นั้นเป็นเจ้าของทรัพย์ที่รวมเข้ากันแต่ผู้เดียว แต่ต้องใช้ค่าแห่งทรัพย์อื่นๆ ให้แก่เจ้าของทรัพย์นั้น ”

³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 147/2532

1.3 ปัญหาการประเมินราคารถยนต์

ตามที่พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2551 กำหนดให้รถยนต์ รถพ่วง รถบดถนน และรถแทรกเตอร์ ที่จดทะเบียนแล้ว เป็นทรัพย์สินประเภทที่จำนองเป็นประกันหนี้ได้ตามกฎหมาย ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 พฤษภาคม 2551 เป็นต้นไปนั้น เป็นเรื่องใหม่สำหรับสถาบันการเงินในการประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงินโดยมีการนำรถยนต์มาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งสถาบันการเงินจะต้องทำการศึกษา วิเคราะห์ข้อกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้สินเชื่อ การประเมินราคาหลักประกัน การวิเคราะห์ความเสี่ยงในด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับประกาศข้อกำหนดของธนาคารแห่งประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อมิให้ธุรกรรมดังกล่าวขัดต่อหลักเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ปัจจุบันการซื้อขายรถยนต์ใช้ราคาตามท้องตลาดของผู้ที่ประกอบธุรกิจซื้อขายรถยนต์ หรือโดยอาศัยจากประสบการณ์ของช่างซ่อมรถยนต์ หรือข้อมูลจากนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายรถยนต์ โดยอาศัยการต่อรองราคาระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ราคาที่เห็นว่าสมควรใกล้เคียงกับราคาตลาดรวมถึงสภาพของรถยนต์ เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาประกอบการซื้อขายรถยนต์

นอกจากนี้ ผู้ซื้อผู้ขายอาศัยช่องทางการซื้อขายรถยนต์ ผ่านทางบริษัทที่ประกอบธุรกิจขายรถยนต์โดยเฉพาะ เช่น บริษัท สหการประมูล จำกัด เป็นต้น โดยใช้วิธีการประมูลราคา หากผู้ใดประมูลให้ราคาซื้อสูงสุดผู้นั้นจะเป็นผู้ชนะการประมูล ซึ่งราคาประมูลซื้อรถยนต์นั้นอาจจะมิใช่ราคารถยนต์ที่แท้จริง เนื่องจากการประมูลราคาซื้อรถยนต์นั้นอาจมีปัจจัยอื่น เช่น ความนิยมของผู้ใช้รถยนต์ในแต่ละรุ่น หรือรถยนต์ที่ทำการซื้อขายนั้มีการตกแต่งเครื่องยนต์เพิ่มอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการใช้รถยนต์ เป็นต้น เข้ามาเกี่ยวข้อง ส่งผลให้ราคารถยนต์นั้นเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งรถยนต์บางประเภทมีผู้ใช้รถยนต์เฉพาะกลุ่ม เนื่องจากคุณสมบัติการใช้งานของรถยนต์ เป็นรถยนต์ชนิดพิเศษใช้กับงานบางประเภท เช่น รถพ่วง รถบดถนน หรือรถแทรกเตอร์ รถยนต์ดังกล่าวเป็นรถยนต์ที่คุณลักษณะพิเศษใช้กับงานก่อสร้าง บรรทุกของหนัก ดังนั้น จำพวกนี้จึงไม่เป็นที่สนใจหรืออยู่ในความต้องการของบุคคลทั่วไป กรณีจึงมีปัญหว่าการที่จะประเมินราคารถยนต์ประเภทนี้ เพื่อใช้ในการพิจารณาขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินนั้น ผู้ประเมินราคาควรมีคุณสมบัติอย่างไร และกฎเกณฑ์มาตรฐานเป็นอย่างไร รวมไปถึงในชั้นบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีก็มีใช้ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการประเมินราคารถยนต์ในการกำหนดราคารถยนต์เพื่อนำออกขายทอดตลาด เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษารวมถึงผู้มีส่วนได้เสียในรถยนต์คันดังกล่าว

จากการศึกษาพระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2551 เห็นได้ว่า มิได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับผู้ประเมินราคารถยนต์ หรือหลักเกณฑ์การประเมินราคารถยนต์ จึงมีปัญหาคือต้องพิจารณาว่า การที่จะนำรถยนต์มาจดทะเบียนจําเองเป็นประกันนั้น ควรที่จะมีการประเมินราคารถยนต์ เพื่อที่จะทราบว่ารยนต์มีมูลค่าราคาเพียงใด เพื่อประกอบการพิจารณาขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ผู้ประเมินราคารถยนต์จึงมีความสำคัญเช่นเดียวกันกับผู้ประเมินราคามูลค่าทรัพย์สิน ในปัจจุบันที่ผู้ประเมินราคารถยนต์ควรที่จะต้องมีความรู้ขั้นต่ําที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ประเมิน จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับรถยนต์ ผ่านการฝึกอบรม ทดสอบและได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบการวิชาชีพประเมินราคารถยนต์จากสถาบันหรือสมาคมผู้ประกอบการประเมินราคา เพื่อให้การประเมินราคามีความน่าเชื่อถือ และมีมาตรฐานที่สถาบันการเงินสามารถนำราคาประเมินรถยนต์มาใช้อ้างอิงในการกำหนดมูลค่าราคาของหลักประกันและเพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการนำราคาประเมินรถยนต์มาเป็นช่องทางในการตกแต่งบัญชีด้วยวิธีการประเมินราคารถยนต์ให้มูลค่าสูงเกินความเป็นจริง เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์การสร้างกำไรทางบัญชีให้แก่ฝ่ายใด หรือเป็นช่องทางให้กับผู้ทุจริตในการฟอกเงินโดยอาศัยสถาบันการเงินเป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน

ปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ทำการยึดทรัพย์สินบังคับคดี จะต้องมีการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดเพื่อนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด ในทางปฏิบัติการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึด คือ รถยนต์ นั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะแจ้งให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้ประเมินราคาทรัพย์สินที่จะนำออกขายทอดตลาด ซึ่งกรณีนี้เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีราคาประเมินทรัพย์สินที่เป็นราคากลางดังเช่น ราคาประเมินที่ดิน ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถที่จะนำราคาประเมินที่ดินของกรมธนารักษ์มากำหนดเป็นราคากลางในการกำหนดราคาขายทอดตลาด ดังนั้นกรณีอาจเป็นปัญหาในการขายทอดตลาดรถยนต์ เนื่องจากลูกหนี้ หรือผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีอาจโต้แย้งว่าผู้ประเมินราคารถยนต์ที่นำออกขายทอดตลาดต่ำเกินไป ในส่วนของเจ้าพนักงานบังคับคดีก็ยังไม่มีความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรที่จะให้มีการออกกฎกระทรวง กำหนดให้ผู้ประเมินราคารถยนต์มีคุณสมบัติ คุณสมบัติ มาตรฐาน ผ่านการฝึกอบรม ทดสอบ และต้องได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบการวิชาชีพประเมินราคาจากหน่วยงานราชการ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น เช่นเดียวกับผู้ประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ที่ได้รับการยอมรับจากสถาบันการเงิน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงควรมีการกำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพการประเมินราคารถยนต์ในประเทศไทย เพื่อ

เป็นการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือแก่มูลค่าทรัพย์สินที่ประเมิน ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อการตัดสินใจของสถาบันการเงิน เจ้าพนักงานบังคับคดี รวมถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย

2. ปัญหาการนำรถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจมาจำนองเป็นประกันการชำระหนี้

รถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ (Business Use) โดยมากจะเป็นรถยนต์ที่มีขนาดใหญ่ เช่น รถพ่วง รถบดถนน รถแทรกเตอร์ และรถบัส ซึ่งเป็นรถยนต์ที่มีราคาสูง แต่รถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินมักไม่นิยมให้สินเชื่อโดยการทำสัญญาเช่าซื้อ เนื่องจากเป็นรถยนต์ที่ใช้เฉพาะคนบางกลุ่ม การใช้งานส่วนมากมักใช้ในเขตทุรกันดารหรือสถานที่ก่อสร้าง ทำให้สภาพของรถยนต์เสื่อมสภาพเร็ว และขายทอดตลาดได้ยาก ดังนั้น เมื่อรถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจได้จดทะเบียนแล้วสามารถจดทะเบียนจำนองได้ เป็นการทำให้สินทรัพย์มีมูลค่าและเปิดช่องให้ผู้ประกอบธุรกิจที่มีรถยนต์ประเภทดังกล่าวใช้เป็นช่องทางระดมทุนเพื่อใช้หมุนเวียนให้แก่ธุรกิจได้อีกทางหนึ่งโดยไม่ต้องพึ่งเพียงหลักประกันที่เป็นที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างเท่านั้น เพราะรถพ่วง รถบดถนน รถแทรกเตอร์ หรือรถบัส คันหนึ่งมีมูลค่ากว่า 10 ล้านบาท

เมื่อพิจารณากรณีผู้ประกอบธุรกิจต้องการซื้อรถยนต์ใหม่เพื่อประกอบธุรกิจโดยนำรถยนต์ดังกล่าวมาจำนองเป็นประกันการชำระหนี้ กรณีนี้คล้ายคลึงกับการซื้อรถยนต์ส่วนบุคคลโดยการทำสัญญาเช่าซื้อซึ่งจะมีดอกเบี้ยต่ำกว่าดอกเบี้ยจำนองรถยนต์ใหม่ ดังนั้น กรณีผู้ประกอบธุรกิจต้องการซื้อรถยนต์ใหม่เพื่อประกอบธุรกิจ และสถาบันการเงินได้ผลประโยชน์มากกว่าการทำสัญญาเช่าซื้อ แม้ว่าการกรรมสิทธิ์จะเป็นของผู้กู้ก็ตาม แต่หากกำหนดหลักเกณฑ์กระบวนการบังคับจำนองให้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพคล้ายคลึงกับการทำสัญญาเช่าซื้อ ย่อมเป็นแรงจูงใจให้สถาบันการเงินให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบธุรกิจเช่นกัน อีกทั้งในกรณีผู้ประกอบกิจการเป็นบริษัท การมีทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของบริษัทมาค้ำประกันเป็นประโยชน์ในทางบัญชี ทำให้บริษัทมั่นคงอีกด้วย

และกรณีผู้ประกอบธุรกิจขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของผู้ประกอบธุรกิจคือ ต้องการเงินเพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจของตนเอง และสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อก็ต้องการผลประโยชน์ตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยเช่นเดียวกัน ดังนั้น การคุ้มครองการจำนองรถยนต์ของผู้ประกอบธุรกิจ จะต้องมียุทธศาสตร์การคุ้มครองเหมาะสมกับการประกอบธุรกิจ กล่าวคือ รถยนต์เป็นสังหาริมทรัพย์สามารถเปลี่ยนมือได้ง่าย ไม่ต้องส่งมอบการครอบครอง กระบวนการบังคับจำนองจึงต้องมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพราะมีความเสี่ยงทั้งฝ่ายเจ้าหนี้ผู้รับจำนอง กล่าวคือ รถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจใช้เฉพาะคนบางกลุ่ม การใช้งานส่วนมากมักใช้ในเขตทุรกันดารหรือสถานที่ก่อสร้าง ทำให้สภาพของรถยนต์เสื่อมสภาพ

เร็ว และขายทอดตลาดได้ยาก และมีความเสี่ยงต่อฝ่ายลูกหนี้ผู้จำนอง กล่าวคือ หากใช้รถยนต์จนรถเสื่อมสภาพมาก การบังคับจำนองอาจทำให้ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ในส่วนที่ขาดมากเกินสมควร และเมื่อพิจารณากระบวนการบังคับจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นอำนาจของศาล ดังนั้น กระบวนการพิจารณาคดีบังคับจำนองจึงมีความล่าช้าซึ่งเป็นผลเสียต่อผู้ประกอบการซึ่งต้องการความรวดเร็วในการบังคับจำนอง ยิ่งไปกว่านั้นการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและระเบียบแบบแผนของทางราชการ ยิ่งทำให้กระบวนการบังคับจำนองล่าช้าออกไปและเจ้าพนักงานบังคับคดีมีความเชี่ยวชาญในการจำหน่ายรถยนต์ไม่เท่ากับเอกชน เนื่องจากการประเมินราคารถยนต์ต้องมีการประเมิน อาทิเช่น สภาพรถยนต์ อายุการใช้งาน รุ่น ยี่ห้อ เป็นต้น ดังนั้น การประเมินราคารถยนต์ย่อมต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการประเมิน ต่างจากการประเมินราคาที่ดินซึ่งมีกำหนดไว้โดยกรมธนารักษ์อยู่แล้ว

แม้ว่ามีการเสนอร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อให้มีการนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ในลักษณะที่ผู้ให้หลักประกันไม่ต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันให้แก่ผู้รับหลักประกัน อาจเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถระดมทุนเพื่อใช้หมุนเวียนในกิจการของตนเองได้ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีระบบการบังคับหลักประกันที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ให้หลักประกัน เนื่องจากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันอยู่ในความครอบครองของผู้ให้หลักประกันและเพื่อลดภาระของศาลและเจ้าพนักงานบังคับคดีในการดำเนินการบังคับคดีทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันนั้น แต่ในปัจจุบันร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ยังมิได้มีการประกาศใช้ ดังนั้น ผู้เขียนจะมุ่งเน้นศึกษาปัญหาในประเด็นความสมบูรณ์ของสัญญาจำนอง และการบังคับจำนองเฉพาะรถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ตามประเด็นที่ผู้เขียนได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการจำนองรถยนต์ส่วนบุคคล(รถยนต์บ้าน) ไว้แล้วข้างต้น

ในประเด็นความสมบูรณ์ของสัญญาจำนองและสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ พบว่ามีวัตถุประสงค์ในการทรัพย์สินมาเป็นประกันการชำระหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบการครอบครองแก่เจ้าหนี้ โดยสัญญาทั้งสองประเภทจะสมบูรณ์เมื่อทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษที่ใช้หลักการจดทะเบียน อันเป็นลักษณะของการแจ้งให้สาธารณชนทราบ โดยการจดทะเบียนนั้นจะเน้นให้มีความง่ายในการจดทะเบียนและให้มีข้อความบ่งชี้ให้พอใจว่าทรัพย์สินใดเป็นหลักประกัน ซึ่งตาม ตาม UCC Article 9 การนำรถยนต์

มาเป็นประกันการชำระหนี้ต้องทำเป็นหนังสือ โดยไม่จำเป็นต้องมีการส่งมอบการครอบครอง รถยนต์สามารถทำให้มีผลสมบูรณ์ใช้ยื่นต่อบุคคลภายนอกหรือเจ้าหนี้รายอื่นๆ ของลูกหนี้ได้โดย วิธีการจดทะเบียน (Filing) รถยนต์ที่เป็นหลักประกันต่อเจ้าพนักงาน ส่วนกฎหมายอังกฤษในเรื่อง Floating Charge สัญญาหลักประกันทางธุรกิจต้องนำไปจดทะเบียนจึงสมบูรณ์และ สามารถยกขึ้นอ้างต่อบุคคลภายนอกได้

สัญญาจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702³⁵ และสัญญา หลักประกันทางธุรกิจก่อให้เกิดบุริมสิทธิเช่นเดียวกัน โดยผู้รับจำนองชอบที่จะได้รับชำระหนี้จาก ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันก่อนเจ้าหนี้สามัญ ไม่ว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะโอนไปยัง บุคคลภายนอกแล้วหรือไม่ และในกรณีที่มีการนำทรัพย์สินไปจดทะเบียนจำนองหลายครั้ง ไม่ว่า จะโดยการจำนองหรือตามกฎหมายอื่นๆ ให้ถือลำดับสิทธิของผู้รับหลักประกันเรียงตามลำดับวัน และเวลาที่จดทะเบียน โดยผู้รับหลักประกันที่จดทะเบียนก่อนมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนผู้รับ หลักประกันที่จดทะเบียนภายหลัง

การจดทะเบียนจำนองรถยนต์ ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 17/1 หากมีการแก้ไขทะเบียนรถยนต์ให้เป็นทะเบียนกรรมสิทธิ์ตามที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ข้างต้นแล้ว เมื่อ ทะเบียนรถยนต์เป็นหลักฐานแสดงกรรมสิทธิ์ของเจ้าของรถยนต์ การจดทะเบียนจำนองจึงมี วัตถุประสงค์เพื่อเปิดเผยต่อบุคคลภายนอกให้ทราบถึงสถานะปัจจุบันและกรรมสิทธิ์เกี่ยวกับ รถยนต์คันนั้นๆ ซึ่งวิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการสำคัญของการจำนองที่ต้องมีการจด ทะเบียนจำนองกับพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จำนองให้แก่ผู้รับจำนอง เนื่องจากหลักฐานทางทะเบียนเหล่านั้นเป็นสิ่งที่แสดงถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาโดยไม่จำเป็นต้องมี การส่งมอบการครอบครองในทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันนั้น ทำให้ผู้จำนองสามารถใช้ประโยชน์ใน รถยนต์ได้ต่อไป ซึ่งกรณีนี้อาจแตกต่างจากการจดทะเบียนตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกัน ทางธุรกิจ พ.ศ. เป็นเพียงการควบคุมว่าใครจดทะเบียนก่อนเป็นผู้มีสิทธิในทรัพย์สินหลักประกัน มากกว่า และเพื่อให้บุคคลภายนอกสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ที่สำนักงานทะเบียนเท่านั้น

³⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702 “อันว่าจำนองนั้น คือ สัญญาซึ่ง บุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จำนองเอาทรัพย์สินตราไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับจำนอง เป็น ประกันการชำระหนี้ โดยไม่ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับจำนอง

ผู้รับจำนองชอบที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองก่อนเจ้าหนี้สามัญพัก ต้องพิจารณาว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะได้โอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือหาไม่ ”

ในประเด็นการบอกกล่าวบังคับจำนอง การบอกกล่าวบังคับจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องมีการบอกกล่าวบังคับจำนองภายในระยะเวลาอันสมควร ผู้เขียนเห็นว่า การบอกกล่าวบังคับจำนองรถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ ต้องรวดเร็วและคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับจำนอง เนื่องจากรถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจจะมีลักษณะการใช้งานที่หนักและเสื่อมสภาพเร็ว ดังนั้น กรณีลูกหนี้ผิดนัดหากกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวก่อนบังคับจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจเกิดกรณีลูกหนี้ไม่สุจริตนำรถยนต์ไปซ่อน อีกทั้งลูกหนี้ผู้ประกอบธุรกิจย่อมทราบดีอยู่แล้วว่าตนเองนำรถยนต์ไปจำนองประกันการชำระหนี้หากไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ผู้รับจำนองย่อมสามารถบังคับเอาภัยรถยนต์ได้อยู่แล้ว ซึ่งเมื่อพิจารณาตามความสุจริตของลูกหนี้และความสะดวกรวดเร็วในการบังคับหลักประกัน จึงควรกำหนดแนวทางในการบังคับรถยนต์ได้ทันทีเมื่อมีเหตุผิดนัดตามสัญญา โดยออกกฎกระทรวง กำหนดให้

“คู่สัญญาอาจตกลงกำหนดเหตุที่จะบังคับจำนองรถยนต์ตามสัญญาเป็นประการใดก็ได้ แต่ข้อตกลงดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

ส่วนประเด็นการบังคับหลักประกัน โดยปกติเจ้าหนี้ต้องฟ้องบังคับจำนองต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาบังคับจำนอง ซึ่งในปัจจุบันระยะเวลาที่ใช้ในการบังคับจำนองของเจ้าพนักงานบังคับคดีมีความล่าช้า ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อมีเหตุผิดนัดตามสัญญา การกำหนดให้เจ้าหนี้สามารถเข้าครอบครองรถยนต์ที่จำนองได้ทันทีย่อมเป็นประโยชน์ต่อทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ กล่าวคือเจ้าหนี้จะสามารถเข้าครอบครองรถยนต์ได้อย่างรวดเร็วเมื่อมีเหตุผิดนัดป้องกันการนำรถยนต์หลบหนีของลูกหนี้ ส่วนลูกหนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ได้เข้ามาเจรจาเพื่อขอปรับปรุงโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้ใหม่ โดยที่ลูกหนี้ยังสามารถใช้รถยนต์ในการประกอบธุรกิจได้เช่นเดิม ซึ่งหลักเกณฑ์ในการเข้าครอบครองรถยนต์ที่จำนอง อาจกำหนดหลักเกณฑ์โดยให้ผู้จำนองรถยนต์หรือผู้ครอบครองรถยนต์ต้องให้ยินยอมก่อน ผู้รับจำนองจึงสามารถเข้าครอบครองรถยนต์ที่จำนองได้ แต่ผู้รับจำนองจะต้องเข้าครอบครองรถยนต์โดยไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล

แต่การให้เจ้าหนี้ผู้รับจำนองสามารถเข้าครอบครองรถยนต์ที่จำนองได้เองอาจเกิดปัญหาได้ในทางปฏิบัติ กรณีที่เจ้าหนี้ผู้รับจำนองเข้าไปครอบครองทรัพย์สินรถยนต์ที่อยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือผู้ครอบครองรถยนต์ได้โดยไม่รบกวนความเป็นอยู่โดยปกติสุขหรือไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย เช่น กรณีรถยนต์เก็บไว้ในอาคารหรือเคหสถาน การเข้าไปต้องกระทำโดยการพังประตูหรือจัดหน้าต่างของเคหสถานนั้นๆ หรือผู้ครอบครองอาคารก็ควางทางเข้าและ

ป้องกันไม่ให้เจ้าหนี้ผู้รับจำนองเข้าไปในอาคารหรือเคหสถานดังกล่าว เหตุการณ์นี้จะถือว่าเป็นการรบกวนความเป็นอยู่โดยปกติสุขของลูกหนี้หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือไม่

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว กรณีลูกหนี้หรือผู้ครอบครองรถยนต์ไม่ยินยอมส่งมอบการครอบครอง ผู้รับหลักประกันจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาบังคับหลักจำนองรถยนต์ต่อไป จึงควรกำหนดแนวทางในการเข้าครอบครองรถยนต์ได้ทันทีเมื่อมีเหตุผิวนัดตามสัญญา โดยออกกฎกระทรวง กำหนดให้

“เมื่อมีเหตุบังคับจำนองรถยนต์ตามสัญญา ห้ามมิให้ผู้จำนองจำหน่ายจ่ายโอนรถยนต์ที่จำนอง และให้เจ้าหนี้ผู้รับจำนองมีสิทธิเข้าครอบครองรถยนต์ที่จำนองเป็นประกันการชำระหนี้ได้

การใช้สิทธิเข้าครอบครองรถยนต์ที่จำนองตามวรรคแรกต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

กรณีลูกหนี้หรือผู้ครอบครองรถยนต์ที่จำนองไม่ยินยอมให้เจ้าหนี้ผู้รับจำนองเข้าครอบครองรถยนต์ที่จำนอง เจ้าหนี้ผู้รับจำนองอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำพิพากษาบังคับจำนองรถยนต์ โดยให้ระบุในคำร้องด้วยว่าจะบังคับจำนองโดยการจำหน่ายรถยนต์เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ หรือโดยให้รถยนต์ที่จำนองหลุดเป็นสิทธิ”

มีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า การใช้ถ้อยคำ “เจ้าหนี้ผู้รับจำนองอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำพิพากษาบังคับหลักประกัน” ผู้เขียนเห็นว่ากระบวนการบังคับหลักประกันดังกล่าว เป็นกระบวนการพิสูจน์ที่สร้างขึ้นใหม่ อันแสดงให้เห็นว่าเจ้าหนี้ผู้รับจำนองซึ่งมีเหตุบังคับหลักประกันตามสัญญาสามารถยื่นคำร้องฝ่ายเดียว เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับจำนองรถยนต์ได้ โดยกระบวนการพิจารณาเป็นการไต่สวนเพื่อออกคำสั่งบังคับจำนอง ซึ่งในกรณีนี้ศาลสามารถไต่สวนและมีคำสั่งบังคับจำนองได้ในระยะเวลาอันสั้น เพื่อให้เจ้าหนี้ผู้รับจำนองสามารถเข้าครอบครองและนำหลักประกันออกขายทอดตลาดได้โดยเร็ว

มีปัญหาน่าสนใจว่า เมื่อเจ้าหนี้ผู้รับจำนองเข้าครอบครองรถยนต์ได้แล้ว การจำหน่ายรถยนต์ จะดำเนินการอย่างไร ผู้เขียนเห็นว่า โดยปกติเจ้าพนักงานบังคับคดีจะเป็นผู้ดำเนินการจำหน่ายทรัพย์สินจำนอง แต่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีความเชี่ยวชาญในการจำหน่ายทรัพย์สินไม่เท่ากับเอกชนจึงอาจจำหน่ายทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันได้ในราคาไม่สูงมากนัก อีกทั้งรถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจเป็นทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้และเสื่อมสภาพเร็ว หากการจำหน่ายล่าช้าอาจเป็นผลเสียต่อทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ ดังนั้น การกำหนดวิธีการจำหน่ายรถยนต์ที่

จำนองให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องของการบังคับจำนอง โดยออกกฎกระทรวง กำหนดให้

“เมื่อเจ้าหนี้ผู้รับจำนองได้เข้าครอบครองรถยนต์ที่จำนองแล้วให้เจ้าหนี้ผู้รับจำนองดำเนินการจำหน่ายรถยนต์ที่จำนองโดยวิธีการประมูลโดยเปิดเผย ในการนี้เจ้าหนี้ผู้รับจำนองต้องมีหนังสือแจ้งวัน เวลา สถานที่และวิธีการจำหน่าย ให้ลูกหนี้ และเจ้าหนี้อื่นซึ่งมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนดำเนินการจำหน่ายหลักประกัน”

แต่ในการจำหน่ายรถยนต์ที่จำนอง เจ้าหนี้ผู้รับจำนองต้องใช้ความระมัดระวังในการดำเนินการดังเช่นวิญญูชนจะพึงปฏิบัติโดยพฤติการณ์เช่นนั้น เห็นได้ว่ากระบวนการบังคับจำนองดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบการจำหน่ายทรัพย์สินโดยไม่ผ่านเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือผู้ขายทอดตลาดที่ต้องมีใบอนุญาต เช่นนี้ จะมีประโยชน์ต่อลูกหนี้อย่างไร

ผู้เขียนเห็นว่า การบังคับจำนองโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐมีความล่าช้าเนื่องจากมีแบบแผนและขั้นตอนของทางราชการ อีกทั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีความเชี่ยวชาญในการจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกัน อาจทำให้ได้ราคาไม่สูงมากนัก และการบังคับจำนองโดยการขายทอดตลาด ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พ.ศ. 2474 ได้บัญญัติว่า

มาตรา 4 “ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบการอาชีพดังต่อไปนี้ โดยมีได้รับอนุญาตสำหรับกิจการนั้นๆ จากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต

- (1) การขายทอดตลาด นอกจากการขายทอดตลาด ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเป็นผู้ขาย หรือการขายทอดตลาดเพื่อประโยชน์ของสมาคมหรือสาธารณประโยชน์ ซึ่งรัฐมนตรีสั่งเป็นหนังสือยกเว้นเฉพาะกรณี
- (2) การค้าของเก่า นอกจากการค้าของเก่าบางประเภทหรือบางชนิดซึ่งรัฐมนตรีได้ประกาศยกเว้นในราชกิจจานุเบกษา”

เห็นได้ว่าการบังคับจำนองโดยการขายทอดตลาดโดยไม่มีใบอนุญาตให้ขายทอดตลาดไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากการขายทอดตลาด ผู้ขายทอดตลาดต้องได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ทำการขายทอดตลาด ซึ่งการกำหนดให้การขายทอดตลาดเช่นนี้ เจ้าหนี้ผู้รับจำนองสามารถดำเนินการขายทรัพย์สินรถยนต์ได้โดยการประมูลเปิดเผย โดยมีข้อดีว่าเจ้าหนี้ผู้รับจำนองสามารถขายหลักประกันได้โดยไม่ต้องมีใบอนุญาตขายทอดตลาด การไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ว่าต้องจำหน่ายรถยนต์ที่จำนองภายในระยะเวลาเท่าใด เจ้าหนี้ผู้รับจำนองสามารถกำหนดช่วง

ระยะเวลาการจำหน่ายทรัพย์สินรถยนต์เพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์สูงสุดได้ และลดรายจ่ายจากการว่าจ้างผู้มีใบอนุญาตขายทอดตลาดเพื่อมาดำเนินการขายทอดตลาดด้วย ซึ่งหากเจ้าหนี้ผู้รับจำนองแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขายทอดตลาดด้วย หากขายทรัพย์สินหลักประกันได้ราคาไม่สูงมาก ภาระในส่วนที่ขาดย่อมตกอยู่กับลูกหนี้

ปัญหาประการสุดท้ายว่าเมื่อมีการขายทอดตลาดรถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจแล้วได้เงินสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระ จะมีกระบวนการอย่างไรเพื่อคุ้มครองทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองแล้วได้เงินสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระ เงินยังขาดอยู่เท่าใด ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินนั้น แต่ปัจจุบันการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินมักมีข้อสัญญาตกลงยกเว้นบทบัญญัติดังกล่าว โดยให้ลูกหนี้และผู้จำนองยังต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้จนกว่าจะชำระหนี้ครบถ้วน จากข้อตกลงยกเว้นดังกล่าวหากผู้จำนองไม่ใช่ลูกหนี้ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น เนื่องจากการจำนองเป็นการประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน และการที่เจ้าหนี้ผู้รับจำนองได้รับทรัพย์สินจำนองไว้เป็นประกันการชำระหนี้ย่อมแสดงว่าทรัพย์สินนั้นมีมูลค่าเพียงพอคุ้มกับหนี้ที่เป็นประกันแล้ว อีกทั้งการบังคับจำนองไม่ทำให้หนี้ระงับสิ้นไป ดังนั้น หากเจ้าหนี้บังคับจำนองแล้วได้เงินไม่ครบตามจำนวนหนี้ที่ค้างชำระ ผู้จำนองก็ไม่ควรต้องรับผิดชอบในเงินส่วนที่ขาด แต่ลูกหนี้ควรเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบในเงินส่วนที่ขาดนั้น ประกอบกับการจำนองรถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ ซึ่งวัตถุประสงค์ในการให้สินเชื่อเพื่อประกอบธุรกิจนั้น ฝ่ายเจ้าหนี้ต้องการผลประโยชน์จากการขอสินเชื่อจากลูกหนี้ และฝ่ายลูกหนี้ต้องการระดมทุนใช้หมุนเวียนในการประกอบธุรกิจ การคุ้มครองในกรณีนี้จึงต้องคุ้มครองฝ่ายเจ้าหนี้ให้ได้รับชำระหนี้ครบถ้วน และคุ้มครองผู้จำนองให้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินส่วนที่ขาด ดังนั้น เมื่อเจ้าหนี้บังคับจำนองแล้วได้เงินไม่ครบถ้วนตามจำนวนหนี้ที่ค้างชำระ ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในเงินส่วนที่ขาดนั้นจนกว่าจะชำระหนี้ครบถ้วน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ควรออกกฎหมายกระทรวง โดยกำหนดให้

“ถ้าบังคับจำนองโดยการจำหน่ายรถยนต์ที่เป็นหลักประกันแล้วได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนหนี้ที่ค้างชำระ เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดให้ถือเป็นหนี้ที่เจ้าหนี้ผู้รับจำนองอาจเรียกร้องจากลูกหนี้ได้ แต่ถ้าผู้จำนองไม่ได้เป็นลูกหนี้จะเรียกร้องจากผู้จำนองอีกไม่ได้”

3. ปัญหาการนำคู่มือจดทะเบียนรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้

จากข้อจำกัดของการจำนำซึ่งต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำไว้กับผู้รับจำนำ ทำให้ผู้จำนำไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่จำนำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรถยนต์ซึ่งปัจจุบันเป็น

พาหนะหลักในการใช้ประกอบธุรกิจโดยทั่วไป หากเจ้าของรถยนต์นำรถยนต์ของตนไปจำหน่าย ต้องส่งมอบรถยนต์ให้แก่ผู้รับจำหน่ายครอบครอง จึงไม่สามารถใช้รถยนต์ในการหาประโยชน์ซึ่งขัดกับหลักทางธุรกิจโดยทั่วไปที่ว่า กิจกรรมต่างๆ มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไว้เพื่อใช้สอย ถ้าไม่สามารถใช้สอยทรัพย์สินได้ การมีทรัพย์สินนั้นจะกลายเป็นภาระของกิจการดังกล่าว ฉะนั้นในปัจจุบันมีธุรกิจการให้สินเชื่อโดยนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่ต้องส่งมอบรถยนต์ เพียงแค่ส่งมอบค่มือจดทะเบียนรถยนต์ไว้เป็นประกันการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เท่านั้น ซึ่งจะมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อ เช่น คาร์ ฟอร์ แคช , แคช ยัวร์ คาร์ เป็นต้น แต่เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปว่าการให้สินเชื่อในลักษณะนี้เป็น “การจำนำทะเบียนรถยนต์”

การจำนำทะเบียนรถยนต์ ในทางปฏิบัตินั้นสถาบันการเงินจะทำเป็นสัญญากู้เงินโดยมีข้อตกลงให้รถยนต์เป็นหลักประกันการชำระหนี้ด้วย แต่ไม่ต้องส่งมอบการครอบครองรถยนต์ และไม่ต้องโอนทะเบียนรถยนต์ เพียงแต่ส่งมอบค่มือจดทะเบียนรถยนต์ให้แก่เจ้าหนี้ยึดถือไว้ ซึ่งเกิดปัญหาทางกฎหมายว่าการจำนำค่มือจดทะเบียนรถยนต์จะมีผลในทางกฎหมายหรือไม่

จากการศึกษาหลักกฎหมายในเรื่องการจำนำ การจำนำ คือ การที่เจ้าของรถยนต์ส่งมอบรถยนต์นั้นให้แก่ผู้รับจำหน่ายหรือบุคคลที่สามที่ยอมรับครอบครองทรัพย์สินนั้นแทนผู้รับจำหน่าย เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ ดังนั้น หากการจำนำไม่มีการส่งมอบรถยนต์ที่จำนำก็ไม่ถือว่าเป็นการจำนำตามกฎหมาย³⁶ หรือหากส่งมอบรถยนต์ที่จำนำแล้ว แต่ปล่อยให้รถยนต์ที่จำนำนั้นตกไปอยู่ในความครอบครองของผู้จำหน่ายให้ถือว่าการจำนำนั้นระงับสิ้นไป³⁷ หรือแม้ว่าผู้จำหน่ายได้ส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำโดยมอบให้บุคคลภายนอกเป็นผู้ครอบครองแทนผู้รับจำหน่ายก็ตาม แต่การที่ลูกหนี้ผู้จำหน่ายยังสามารถเข้าใช้ประโยชน์เพื่อประกอบธุรกิจของลูกหนี้ในทรัพย์สินจำนำได้โดยตลอด ถือเป็นการที่ผู้รับจำหน่ายยอมให้ทรัพย์สินที่จำนำกลับคืนสู่ความครอบครองของลูกหนี้ผู้จำหน่าย จึงถือว่าการจำนำสิ้นสุดลง³⁸ ดังนั้น การจำนำทะเบียนรถยนต์ที่ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องส่งมอบรถยนต์ให้แก่เจ้าหนี้ นั้นจึงไม่ถือว่าเป็นการจำนำตามกฎหมาย

ปัญหาประการต่อมา คือ ค่มือจดทะเบียนรถยนต์เป็น “สิทธิที่มีตราสาร”³⁹ เป็นสังหาริมทรัพย์ประเภทหนึ่งที่สามารถนำมาจำนำได้หรือไม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ

³⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 503/2504

³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 490/2502

³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5603/2544

³⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 750 “ถ้าทรัพย์สินที่จำนำเป็นสิทธิซึ่งมี

พาณิชย์ไม่ได้จำกัดความคำว่า “ตราสาร” อย่างชัดเจนว่าหมายถึงอะไรบ้าง จึงอาจเกิดปัญหาในการตีความทางกฎหมายว่า “สิทธิซึ่งมีตราสาร” ต้องมีคุณสมบัติอย่างไร และทรัพย์สินอะไรบ้างที่จะสามารถนำมาจำนำในฐานะที่เป็นสิทธิซึ่งมีตราสาร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้ นิยามคำว่า “ตราสาร” ไว้ต่างๆ ซึ่งได้แก่ ตัวแลกเงิน⁴⁰ ตัวสัญญาใช้เงิน⁴¹ เชื้อ⁴²

ในต้นร่างของบรรพ 3 ซึ่งจัดทำเป็นภาษาอังกฤษนั้นใช้คำว่า “a right represented by a written instrument”⁴³ ซึ่งบ่งว่าเป็นตราสารซึ่งใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์สินได้ และกฎหมายได้รับรองความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินที่ระบุไว้ในตราสารดังกล่าว นอกจากนี้ตราสารนั้นจะต้องโอนเปลี่ยนมือกันได้โดยหากมีการบังคับจำนำแล้วตราสารดังกล่าวจะต้องสามารถนำออกขายทอดตลาดและสามารถโอนสิทธิในตราสารนั้นต่อไปยังผู้ซื้อได้

เมื่อพิจารณาว่า คู่มือจดทะเบียนรถยนต์เป็นสิทธิซึ่งมีตราสารหรือไม่นั้น อาจเทียบเคียงได้จาก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2051/2537 ที่ว่า “สิทธิซึ่งมีตราสารย่อมหมายถึง ตราสารที่ใช้แทนสิทธิหรือทรัพย์สิน ซึ่งเป็นเอกสารที่สร้างขึ้นตามแบบพิธีในกฎหมาย และเป็นตราสารที่โอนกันได้ด้วยวิธีของตราสารนั้น ไม่หมายความว่าถึงเอกสารธรรมดาที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นพยานหลักฐานแห่งสิทธิทั่วไป สิทธิการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์พร้อมทะเบียนรถยนต์และสัญญาเช่าซื้อที่ลูกหนี้มอบให้

ตราสารและมิได้ส่งมอบตราสารนั้นให้แก่ผู้รับจำนำ ทั้งมิได้บอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้งการจำนำแก่ลูกหนี้แห่งสิทธินั้นด้วยไซ้ว่า ท่านว่าการจำนำย่อมเป็นโมฆะ”

⁴⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 908 “อันว่าตัวแลกเงินนั้น คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ส่งจ่าย ส่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้จ่ายให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลหนึ่งหรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน”

⁴¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 982 “อันว่าตัวสัญญาใช้เงินนั้น คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ออกตัวให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งหรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน”

⁴² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 987 “อันว่าเชืะนั้น คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ส่งจ่าย ส่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งอันเรียกว่าผู้รับเงิน”

⁴³ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยคำประกัน จำนอง จำนำ, (นิติบรรณาการ, 2519), น.160.

เจ้าหนี้เพื่อประกันการชำระหนี้ตามตัวสัญญาใช้เงินที่โจทก์ออกให้แก่เจ้าหนี้ นั่นหาได้มีลักษณะเป็นสิทธิซึ่งมีตราสารในความหมายดังกล่าวไม่ แม้สิทธิดังกล่าวอาจโอนแก่กันได้ก็เป็นเพียงการโอนสิทธิเรียกร้องธรรมดาเท่านั้น การที่ลูกหนี้มอบสิทธิการโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์พร้อมทะเบียนรถยนต์และสัญญาเช่าซื้อแก่เจ้าหนี้เพื่อเป็นประกันชำระหนี้ตามตัวสัญญาใช้เงินที่โจทก์ออกให้แก่เจ้าหนี้ จึงไม่เป็นการจำนำสิทธิซึ่งมีตราสาร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 750”

ประกอบกับ คู่มีอจดทะเบียนรถยนต์เป็นเพียงการจดทะเบียนเพื่อประโยชน์ของทางราชการในการควบคุมการใช้รถยนต์ตามกฎหมายพิเศษมิใช่การจดทะเบียนเพื่อประโยชน์ในการแสดงถึงกรรมสิทธิ์ในรถยนต์หรือเพื่อได้รับรองความเป็นเจ้าของรถยนต์แต่ประการใด แม้ทะเบียนรถยนต์มิได้เป็นหลักฐานแห่งกรรมสิทธิ์ในตัวรถยนต์ก็ตาม แต่ก็ใช่ว่าเอกสารราชการสำคัญ เป็นที่รับรู้ถือปฏิบัติยอมรับกันทั่วไป และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ยังประโยชน์ให้สามารถใช้สอยรถยนต์ได้โดยถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด⁴⁴ คู่มีอจดทะเบียนรถยนต์จึงไม่ใช่ตราสารที่ใช้แทนสิทธิในรถยนต์แต่อย่างใด ดังนั้น การจำนำคู่มีอจดทะเบียนรถยนต์จึงไม่ใช่การจำนำสิทธิซึ่งมีตราสาร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 750 เช่นกัน

ปัญหาที่ต้องพิจารณาประการสุดท้าย คือ การนำคู่มีอจดทะเบียนรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ นั้นมีผลในทางกฎหมายอย่างไร เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้มีเพียง “สิทธิยึดถือ” คู่มีอจดทะเบียนรถยนต์ไว้จนกว่าลูกหนี้จะชำระหนี้ครบถ้วนเท่านั้น ไม่ถือว่าเจ้าหนี้มี “สิทธิยึดหน่วง” ในคู่มีอจดทะเบียนรถยนต์นั้น เนื่องจากเจ้าหนี้ไม่ได้มีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับตัวเอกสารสิทธินั้น ตามมาตรา 241 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เจ้าหนี้มีเพียงสิทธิยึดถือเอกสารสิทธิ แต่เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้เอกสารที่ระบุไว้ในคู่มีอจดทะเบียนได้ เนื่องจากเมื่อไม่ได้มีการส่งมอบรถยนต์ที่จำนำแก่เจ้าหนี้ผู้รับจำนำ จึงมิใช่การจำนำตามกฎหมายแต่อย่างใด อีกทั้งเมื่อหนี้ประธานขาดอายุความหรือหนี้ประธานขาดหลักฐานในการฟ้องร้อง เจ้าหนี้จะต้องคืนคู่มีอจดทะเบียนรถยนต์แก่เจ้าของ เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิที่จะยึดถือเอกสารสิทธินั้นได้อีกต่อไป⁴⁵

⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2208/2536

⁴⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 229/2522